

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anal V

Cultura, cultura va scăpa pe Români și cultura
numai națională poate fi. A. Papiu Ilarianu

Un
exemplar:
Lei 30

Nr. 20

CLUJ, 1 Noembrie 1928

CUPRINSUL

<i>ACTUALITĂȚI: Dobrogea</i> — — — — —	Societatea de mâine
<i>Dobrogea</i> — — — — —	D. M. Teodorescu
<i>Biserica română din Lipova</i> — — — — —	Dr. Ioachim Miloia
<i>Expoziția internațională a presei dela Colonia</i> — — — — —	Val. Pușcariu
<i>Ortodoxia română și schimbarea calendarului</i> — — — — —	Gavril Todica
<i>Dobrogea</i> — — — — —	Horia Trandafir
<i>PROBLEME SOCIALE: Țara Moșilor (Regiunea industriei de lemn). Situația geografică și demografică</i> — — — — —	Petru Suci
<i>FIGURI REPREZENTATIVE: Tolstoi</i> — — — — —	Șt. Bezdechi
<i>DISCUȚII ȘI RECENZII: O inovație universitară. — Achitarea lui Victor Aradi. — O nouă anchetă în Munții Apuseni. — Rolul publicului în literatură. — O profesie socialistă</i> — — — — —	Ion Clopoțel
<i>PAGINI LITERARE: Ovidiu (Tristia III 18) trad. în versuri</i> — — — — —	Șt. Bezdechi
<i>O poezie de</i> — — — — —	Emil Isac
<i>Ciocoiful</i> — — — — —	A. Cotruș
<i>Impresii dobrogene</i> — — — — —	V. I. Bergheanu
<i>Procesul ideilor</i> — — — — —	Ion Munteanu
<i>PROBLEME ECONOMICE: Lupta contra epizootiilor</i> — — — — —	N. Ghiulea
<i>Fuziuni de bănci</i> — — — — —	dr. Tr. Nichiciu
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Citind revistele străine. — Bibliothéque universelle și Revue de Genève (Austria și Germania). — L'Europe centrale (Comunismul în Cehoslovacia). — Revue de France (Tolstoi și revoluțiunile ruse).</i> — — — — —	Comestor
<i>FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI: Complectudinismul. — Catastrofa dela Recea. — O statuie lui Eminescu. — D. Iuliu Maniu în Basarabia. — Trenurile rapide. — Redacționale. — Administrative. — Errata. — Bibliografie</i> — — — — —	Red.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI No. 8, GALEA VICTORIEI No. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite în America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

FAPTE, IDEI ȘI OBSERVAȚIUNI

Dobrogea

Sunt 50 de ani dela alipirea Dobrogei la România veche. In lung și în lat Dobrogea era prea cunoscută de către mocanii ardeleni, tenaci, muncitori, excelenți cultivatori ai turmelor de oi și de vite, buni agricultori. Românismul Dobrogei a fost întărit mult prin penetrația mocănească din vechi vremuri.

Sărbătorim eliberarea și încopcierea Dobrogei în țara românească. Invățați arheolog al universității românești din Cluj d. prof. D. M. Teodorescu vorbește autorizat SOCIETĂȚII DE MĂINE despre provincia dintre Marea Neagră și Dunăre.

Un jubileu este prilej de meditațiuni tihnite asupra înfăptuirilor trecutului. Dă o privire de ansamblu asupra împrejurărilor de viață și face să vedem în roz succesele obținute prin atâtea lupte și sbuciumări.

Dar un jubileu ne amintește și îndatoririle viitorului.

Și sub acest aspect este foarte mult de făcut acolo. Dobrogea luptă cu un climat special, cu vicisitudinile impuse de configurația geografică. Lipsesc râurile, pădurile, centrele mari agricole.

Mănunchiul stărilor de azi de acolo, al nevoilor aride, al obstacolelor naturale, al posibilităților de dezvoltare rodnică se cere cercetat metodic.

Pentruca Dobrogea să fie pentru poporul român o fecundă sursă de prosperitate.

Horia Trandafir

Complexitudinism. — Nouă ne place orice curaj tineresc orice avânt nou de intelectualitate. Trei publiciști tineri lansează un manifest al *Crinului Alb*, în favoarea misticismului, prin revista *Gândirea* a dlui Nichifor Crainic: Marcu-Bals, Sorin Pavel și I. Nestor. Tineretea se ridică drept, neted, categoric. Nu este îndoită de poavara infinitelor concepții ce și-au făcut lor în gândirea filosofică și și-au încredințat drumurile; intelectualii cu vastă experiență, cercetători migăloși, cumpănitori obiectivi, vai, se sbuciumă în chinurile îndoielilor, absorbiți de multilateralitatea și vastitatea cunoștințelor puse în circulație de preoții științelor, și cu multă modestie își permit vre-o părere, ipotază ori precizie revelatoare. Stegarii *Crinului Alb* o iau den-dreptul și proclamă superioritatea complexitudinismului față de raționalism. D. Gheorghe Ștefan răspunde în *Viața Românească*, sigur de cunoștințele sale, și ia apărarea raționalismului față de complexitudinismul tradițional, mistic și religios. De partea cui este adevărul? Dar niciun adevăr nu este absolut. Față de o nouă ideologie un om imparțial nu poate lua altă atitudine decât a stimei, dacă ea este frumusețe și logic formulată. Complexitudinismul suferă nițel de impetuoșitate și exclusivism. Dacă în adevăr este o concepție bine gândită, ea are dreptul la respect. Nu contestând alte concepții, ci făcându-și șieși un loc sigur și bine delimitat. Entuziasmul tineresc este nepretuit și poate avea consecințe fructuoase pentru direcția unei civilizații. Cu condiția de a căuta să dea un conținut condensat și formulat defini-

tiv. Nu ne mai putem opri la tezele sumare de occidentalism raționalist și orientalism mistic, nici la eurasismul compromisorilor ușoare. Admitem o varietate infinită de direcții filosofico-umane, căci cultura modernă este complex diversificată.

Catastrofa dela Recea. — Simplonul de București s'a ciocnit în gara Recea cu un accelerat. Două trenuri mari s'au sfărâmat aproape complet. Călătorii — generali, înalți funcționari, negustori, soldați, copii au fost striviți, străpuși, masacrați de dărâmurile vagoanelor. Primul buletin al catastrofei: nici un om în viață. Al doilea: 34 morți, 44 greu răniți. Gara pastie, țipenie de om. După două ore au sosit primele ajutoare. Cauza catastrofei? Nu e una singură, ci sunt mai multe cauze: 1. lipa de pregătire și conștiință a funcționarilor cefești; 2. prea deasa schimbare a itinerarului; 3. tocirea acelor cari schimbă liniile de tren; 4. culesul viilor care e prilej de chef pentru suflarea românească. Dacă este așa, atunci, în general vorbind, avem de-a face cu un sistem împământenit. E de mirat, că peste tot toamna mai poate circulară vre-un tren pe căile noastre ferate! Dacă suntem un popor chefliu și iresponsabil în sezonul ăsta! — Marea nenorocire dela Recea este și o mare rușine. Să ne trezim la simțul datoriei și să devenim o țară serioasă!

In numărul viitor al SOCIETĂȚII DE MĂINE (dela 15 Novembre) vor apărea o cronică de cărți din edituri germane, engleze și franceze de d. EMIL ISAC și o cronică pariziană (Ideia morții la francezi) de d. ADRIAN CORBUL.

O statuă lui Eminescu. — Un cotidian de mare tiraj *Dimineața* a luat inițiativa ridicării unei statui lui Eminescu la Iași. Inițiativa a prins. Numărul subscriitorilor crește zi cu zi. Ei aduc obolul din toate colțurile țării. Mari și mici, miniștri și lucrători de uzine și copii de școală trimit ziarului sumele cari trec deja de două sute mii până când seriem însemnarea de azi. Singuraticul și neînțelesul ori puțin înțelesul Eminescu de acum cinci decenii, azi este al românismului întreg. Versurile atâtor ediții au pătruns pretutindeni, gândurile de foc ale marelui geniu străbat conștiința intelectualității românești din țara întregită. Genialul Eminescu și-a plimbat tinerețea-i tristă și prin meleagurile Ardealului, pe care l-a cercetat adânc cu simțul său de neobișnuit scrutator. Ardealul însuși și-a imprimat în sufletul lui Eminescu urme nestere, l-a influențat. Eminescu are și o notă ardeleană. A constatat-o cineva pe bună dreptate. Pentru legăturile cu noi, în general însă pentru creațiunile sale nemuritoare cu care a împodobit literatura și cultura românească, sunt datori și românii ardeleni să-i aducă prinosul și să contribuie la subscripția pentru statuia ce se plănuește la Iași.

D. Iuliu Maniu în Basarabia. — O corespondență de gazetă a povestit câteva fragmente din impresiile culese de d. Iuliu Maniu în călătoria sa întreprinsă incognito în Basarabia. Nu se poate ști cât sunt de exacte acele impresii. D. Iuliu Maniu va vorbi odată, desigur, deschis despre cele văzute în voiajul său. Ținem să subliniem, că hotărârea dlui Iuliu Maniu ca șef de partid, de a coborî printre basarabeni, este demnă de toată atenția. Un om politic de talia și de răspunderea dsale face cât se poate de bine, dacă se informează direct asupra împrejurărilor din toate ținuturile integrante ale României mari. O politică abilă, sinceră și activă se poate face numai pe lângă condiția de a fi precis orientat asupra necesităților reale ale țării. Ardelenii au multe legături cu basarabeni. Nu am nimerit-o însă totdeauna cu misiunile noastre acolo. E bine să fim mai prudenți, mai omenoși, mai inițiați și să știm trata cuviincios cu basarabeni, pentru a le merita încrederea. Un șef politic e bine să examineze singur situația, pentru a ști cât temei să pună pe vorba celor cari i-se vor îmbia să îndeplinească funcțiuni diferite în Basarabia.

Trenurile rapide. — In ultimele două luni administrația căilor ferate ne-a pregătit o mare surpriză: a pus în circulație trei trenuri — fulgere. După rapidul Ovidiu către Constanța, s'a dat un al doilea Moldovei, iar decurând avem rapidul Ardeal. Cine nu se bucură de orice modernizare, de orice progres de călătorie? Omul din naștere este înclinat să vadă cu ochi buni orice avânt. O Românie cu trenuri luxoase, occidentale, este o fală pentru orice care român jerpelit și nepretențios.

Să fie oare aceste rapide pe deplin justificate? E o inițiativă realizabilă? Nu tremurăm oare, că riscăm prea mult?

O teamă ne stăpânește sufletele: de a nu fi suficient pregătiți pentru o asemenea reformă. Terasamentele liniilor noastre nu sunt îndestul de fortificate și rezistente. In lipsă de capital n'am putut face marile investiții cari să fie garanții pentru o inovație cum este trenul rapid.

Apoi: „Rapidul” a desființat accelerate cari erau mai la îndemâna populației, se opreau în-mai multe gări și deserveau larg publicul mare.

„Rapidul” nu ne găsește complet pregătiți ca educație și siguranță, dovadă catastrofa dela Recea a cărei amintire ne îngheață sufletul în vine.

Sunt apoi boelucuri cu poșta. O seamă de ambulanțe suferă o schimbare care prejudiciază interesele traficului de colete și scrisori.

Hotărât, ne-am prea grăbit cu Rapidul. Trebuie să-i premeargă alte măsuri și pregătiri!

A apărut marea senzație literară: MĂINE, volum de versuri sociale de cunoscutul și talentatul poet ardelean A. CO-TRUȘ — ediția II-a, mult întregită și revizuită, în editura revistei „Societatea de mâine”. — Un ex. lei 60.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ BILUNARĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

Ion Clopoțel

Redacția și Administrația:

CLUJ, { Calea Victoriei 51. Telefon: 308
Piața Untrei No. 8.
CLUJ, 1 Noembrie 1928

Anul V

N-rul 20

Un exemplar: Lei 30

DOBROGEA

Pământul străvechi al Dobrogei, deschis civilizației de îndrăzneții coloniști greci, cari încă din secolul al șaptelea dinaintea de Christ au împodobit țărmul bătrânului Pont cu o cunună de orașe elenice, a fost răspântia prin care din timpuri imemorabile, barbarii Nordului, alunecau sprinteni înspre Sudul plin de lumină. Dar în această fâșie de pământ, cuprinsă între apele mărețului Istru și coasta mării Euzene, erau băstinași, încă din vremea fermecătorului povestitor, Herodot, străbunii noștri, Geții nemuritori. Gurile Danubiului au oglindit în apele lor oastea, numeroasă ca frunza și iarba, a împăratului Darius; ele au văzut și pe nemuritorul Miltiade. În vremurile critice, prin fața acestui țărm al Mării Negre, a alunecat pe bucul apelor Iason și ceata Argonauților în căutarea lânii de aur, și pe aici pela Tomis, s'a înapoiat fioroasa Medea, care prin crima ei fratricidă a dat un nume Capitalei de azi a Dobrogei.

Mai târziu, ochiul ager al Romanilor a descoperit importanța acestei provincii, graniță naturală menită să păzească cucererile din interior, iar avilele legionarilor tenaci au disputat-o dârj și continuu lăcomiei barbare. Numeroasele inscripții, ruinele frecvente, și tirile istoricilor ne stau ca o mărturie de sângele latin vărsat aci pentru afirmarea stăpânirii Cezarilor a toate biruitoari. Aci a găsit de cuvântă tata Traian să veșnicească printr'un grandios trofeu birușta câștigată cu atâta trudă asupra încăpățânărilor dac.

Apele Dunării erau brăzdate de flotele romane cari făceau poliția fluviului, iar în interiorul țării, castru numeroase statorniceau aci, odată cu autoritatea Romei, cultura și spiritul latin. Aici în Tomis

și-a cântat durerea și nostalgia lui nefericitul Ovidiu, poetul exilat a doua oară de furia barbarilor moderni cari i-au furat statuia. Aici în Dobrogea era granița cea mai orientală a Latinității.

Patrimoniul acesta, când imperiul roman a căzut strivit de propria lui greutate și mărire a revenit ca o moștenire legitimă Bizanțului, noii capitale a lumii, care a știut în decurs de un mileniu să-l revendice și să-l apere, cât timp pe tronul din cetatea lui Constantin s'au perindat împărați vrednici. Când aceștia fură răpuși, Dobrogea, pământul lui Dobrotici, ajunse în stăpânirea voevodului Mircea, acel Dunăre Impărat al poveștii, care, ca și străbunii săi, a avut intuiția justă, că „țara până la Mare” este anexa naturală a șesului muntean și cel mai de seamă deuseu al ei. Dar, ca o repetiție a istoriei, Scythia Minor, acum țara lui Mircea, strănepotul Geților lui Herodos, a stărnit din nou lăcomia noilor Persani — a Turcilor — cari o iau în stăpânire și o țin secole dearândul.

Insă minunea s'a întâmplat din nou: Dobrogea — în urma războiului glorios din 1877—8 — a revenit, ca o compensație (primită la început cu amărăciune) legitimilor ei moștenitori, Romanilor. De cincizeci de ani se exercita acolo autoritatea Statului crescut din țara lui Mircea cel Bătrân; de cincizeci de ani s'a reîntronat acolo viața românească, legea și spiritul românesc al urmașilor acelor Geți nemuritori și al legionarilor neînfricați. Ciclul istoriei s'a împlinit. Și în provincia, care atâta vreme n'a cunoscut decât haosul barbariei sau al indolenței, s'a sălășluit definitiv rostul temeinic de viață și rânduală al adevăraților pioneri ai culturii latine în Orient. Pe câmpiile un-

de odinioară roiau barbarii de care atât de amarnic se plânge Ovidiu, s'au statornicit acum, pe lângă coloniștii care au cucerit-o cu sângele lor, Mocanii harnici din Ardeal, cari, printr'un atavic instinct clasic sânt atrași spre plaiurile inundate de lumini mediteraneene, cât și Macedonenii isteți, care astfel în sfârșit, au putut să se alipească la sânul patriei celei mari.

Vecinii lacomi și neînțelegători ne contestă mereu această stăpânire legitimă. Ei nu vor să învețe nimic dela verdictele fatale ale istoriei. Victime naive ale machinației politice moscovite, veșnic râvnițoare spre Bizanț, megieșii noștri dela Miazăzi și-au băgat în cap că Dobrogea trebuie să fie a lor. Dar viitorul se va însărcina să-i vindece de această boală. Osutășaptezeci de mii de bulgari, cari au năpădit în provincia străveche românească, grație indolenței turcești, acum o sută de ani, nu constituie și nu poate să constituie nicidecum un drept istoric. Lucrul e la mintea omului. Și apoi noi avem în Bulgaria mai mulți români, decât sunt bulgari în Dobrogea. Ce ar fi, ca din pricina asta, să ne arogăm și noi un drept asupra Bulgariei? La urma urmei putem să le oferim un schimb: în țara lui Mircea mai va fi loc pentru două-trei sute de mii de români pe care vițregia vremurilor i-a silit azi să rabde intoleranța urmăririlor lui Asparuch.

Insă celor cari, cu toate acestea, se încăpăținează neconțenit să ne ceară pământul — sfânt pentru noi — al Dobrogei, le vom răspunde prin cuvintele laconice ale compatriotului acelor vrednici navigatori ce au întemeiat Tomis, Callotis și Dionysopolis, spunându-le: „veniți de o luați”.

Societatea de Măine.

TARA MOȘILOR

Regiunea industriei lemnului

— Un cuvânt de lămurire —

Dorința de a cunoaște pe țopi și țara lor m'a pornit la drum. Cunoșteam greutatea unei călătorii prin țara lor. Dar curiozitatea a ieșit biruitoare. Se spun atâtea despre acești omeni, și bune și rele, încât trebuia să mă încredințez personal despre cele auzite. E atâta contradicție în spusele oamenilor, de rămâi de multeori uimit. Problema moșilor e la ordinea zilei. Ajutorarea lor a fost totdeauna punct de program în activitatea guvernelor noastre. S'au scris și s'u spus multe despre nevoile lor și despre mijloacele prin cari ar putea să fie ajutați. Am urmărit de aproape această problemă, dar cu toată silința nu mi-am putut face o iconă fidelă asupra situației. Omul, mai ales omul politic, e fals organ de relatare. Și eu nu cunoșteam situația decât dela ei, ori prin intermediul lor. M'am gândit, că cea mai cuminte procedură, când vrei să cunoști bine un ținut, e să înlături pe om. Unde se interpune omul, acolo realitatea se refractează de cele mai de multeori pociță și falsificată. Unii o falsifică intenționat, alții din nepricepere. Ambele categorii de oameni sunt o calamitate pentru viața noastră publică.

Cine vrea să cunoască o regiune, mare sau mică, trebuie să meargă acolo, el în persoană, cu ochii lui, cu simțurile și cu judecata lui. Acestea să-i fie libere. Cine își robește judecățile unei teze aprioristice, sau cine e ferecat în cătușile neîngăduitoare ale intereselor vremelnice ale zile, acela cu greu va isbuti. Numai ochii clari, neînvăluți de ceața preocupărilor personale, pot să vadă în inima Incurilor. Și această claritate a vederii nu e lucru mare. Nu e nici talent, nici artă. E o calitate, care isvorește din adâncurile sufletești ale fiecăruia dintre noi. Conștiința socială trezește în sufletul fiecăruia simțul sociologic. Prin acest simț noi ne încorporăm sufletește în marile suflet al mulțimii. Devenim o părticică vie extrem de sensibilă în organismul social. Acest simț dă sufletului nostru o structură etică de adânci concepții sociale și de larg umanitarism. Prin aceasta nu pierde nici individul, nici speța din care face parte. Câștigă omul, care e mai aproape de tine, câștigă neamul tău. Iubirea celor mulți se razimă pe temelia puternică a iubirei de aproapele. Sufletul înveșmântat în haina luminoasă a iubirei vede limpede și drept. Din iubirea desinteresată, impersonală față de oameni isvorește claritatea vederii.

Dar numai aceasta nu ajunge. Numai cu sufletul, încărcat ori cu câte de multă dragoste, nu ajungi departe. La un astfel de drum, de explorare sociologică, trebuie să pleci de acasă pregătit și cu alte lucruri.

Mai întâiu trebuie să știi ce vrei să cunoști. Trebuie ca din complexul de probleme social-economice, să-ți fixezi dinainte pe cele cari te interesează. Trebuie să-ți faci un *chestionar general* al acestor probleme. După ce ești în curat cu ce vrei să cunoști, trebuie să încerci să fii în curat cu modul *cum* să cunoști. La

fiecare chestiune generală, trebuie să-i faci un *chestionar de amănunt*.

Pregătit în felul acesta, am plecat la drum. Dar contactul cu realitatea mi-a tras dungă peste multe din punctele chestionarelor duse gata de acasă. M'am încredințat din primele zile că, în anchetele sociografice, cecea duci de acasă e de multeori numai un normativ general, pe care trebuie să-l schimbi ori să-l completezi așa după cum îți dictează mediul sociografic unde te afli. Eu aveam gata de acasă un chestionar colectiv și un chestionar individual. Mi se părea complet, fixat până în cele mai mici amănunte. Dar dela contactul cu cele dintâi subiecte sociografice, niște ciubărari din Scărișoara, am văzut defectuositatea chestionarelor de birou. Aveam inițial planul de-a face o anchetă colectivă a întregii regiuni. Iar, deosebit, de a-o completa, ca o ulterioară documentare, prin anchete individuale. Așa îmi era fixat planul. Dar iute a trebuit să mi-l schimb. Realitatea m'a îndrumat pe altă cale, pe cea mai bună cred eu. Regiunea moșilor formează două unități economice distincte: e regiunea minieră a aurului și regiunea industriei lemnului. Regiunea aurului o anchetasem în vara anului 1927. Atunci m'am mărginit, spre părerea mea de rău de mai târziu, numai la o singură comună: la Roșia montană. Deși în general condițiile de muncă și traiu sunt aceleași, totuș sunt deosebiri dela sat la sat, deosebiri cari de multeori dacă nu modifică, dar amplifică părerile inițiale ce le ai despre cutare sau cutare chestiune.

Situația din regiunea minieră a Munților Apuseni e așa de identică, încât o anchetă făcută în întreaga această regiune, ar fi verificat în întregime cele experimentate în Roșia. Regret, că n'am putut-o face. Intrelăsarea dintr'o parte credeam s'o compensez într'altă parte. De aceea am cutezat să încerc în regiunea lemnului o anchetă completă, luând rând pe rând aproape toate satele de aici. Pot să spun oare că mi-a succes? N'am pretenția. Am făcut un drum de vre-o 12 zile, în care durerea și revolta îmi erau uneori micșorate de comorile pe cari mi le imbia omul și natura acestor părți.

Am încercat să cunosc natura și omul, mediul geografic și realitățile social-economice. Am cules informații de pretutîndeni, de unde mi s'au putut da. În orice sat am luat primaoră contact cu oficialitatea administrativă. De aici am cules datele de statistică agrară și demografică. Cele mai prețioase și mai detaliate informații mi-au fost date de preoți. Fiind aproape toți originari din partea locului, sunt buni cunoscători ai stărilor de aici. Mi-au mai servit cu date și alți fruntași ai satelor, cu care mi-a fost dat să mă întâlnesc. Dar acestor informații, oricât de prețioase ar fi fost, le lipsea ceva. Le lipsea verificarea cu realitatea. Aceasta am făcut-o, luând contact cu zeci de oameni din partea

locului. Am stat de vorbă cu ei unde i-am găsit, acasă, pe drum, la lucru ori la câmp.

Ce admirabil subiect de anchetă sociografică e țărănul de aici. E deschis, sincer, vorbăreț și ascuțit la judecată. E greu până ce-i câștigi încrederea. Pentru aceasta trebuie multă și rafinată diplomație. De cărturarul străin are groază. Ii cunoaște, peacea, sub două forme: ca funcționar silvic și ca perceptor de dare. Numai după ce te cunoaște, după ce știe de unde ești și ce intențiuni urmărești cu iscodirile de tot felul, numai atunci se deschide și începe să vorbească. Dar și atunci să te ferești, după puțină de a nu folosi creionul și hârtia. Folosindu-le vei fi expus să nu auzi multe lucruri.

Am încercat, în cele ce urmează, să dau o icoană fidelă a stărilor din această regiune. Nu stă în competiția mea să spun, dacă mi-a isbutit sau nu. Orice acțiune a omului poartă pecetea persoanei sale. Singurul defect, pe care-l are această anchetă e că poate, în păreriile proprii formulate, nu voi fi isbutit să fiu de tot obiectiv și imparțial, deși am năzuit să păstrez linia celei mai stricte obiectivități.

Dar, cu toate greșelile pe care le va fi având această modestă anchetă, totuș poate fi de folos. De folos pentru cei cari vreau să cunoască această regiune din spusele unui cărturar, pe care nu l-a mănânat în aceste părți decât dragostea desinteresată față de ai săi, decât mila adevărată față de cei ce sufer și pățimesc nu din vina lor, ci din ticăloșia noastră a tuturor. Și se mai poate ca această anchetă să servescă de îndemn pentru alții, cari să încerce să facă și ei la fel, în satul ori în regiunea unde sunt. Și unde nu s'ar putea face astfel de anchete în țara noastră, care e sociograficește aproape neexplorată? Prin astfel de anchete, mai bune sau mai puțin bune, mai pretențioase, vom putea să ne cunoaștem țara — și s'o îndrumăm amăsurat acestor cunoștințe, pe cărările adevăratului progres și civilizații.

I. Situația geografică

Țara Moților formează o singură unitate geografică, cu două centre: Abrud și Cămpeni. Nu formează însă o unitate din punct de vedere economic. Avem două unități economice: regiunea minieră, cu centrul în Abrud — și regiunea industriei lemnului, cu centrul în Cămpeni. Mă voi ocupa cu aceasta din urmă.

Regiunea industriei lemnului aparține toată plasei Cămpeni, afară de Sohodol, care aparține plasei Abrud. Toate comunele cad în județul Turda, numai Sohodolul se ține de Alba.

Întreagă regiunea e muntoasă. Vârfulurile cele mai înalte nu trec peste 1400 metri. Ape mai mari are: Arieșul Mare, Arieșul mic, Valea Negrii, Valea Aradei, Valea Caselor, Valea Sohodolului, Valea Bistrei.

Are următoarele comune:

Cămpeni, la distanță de 83 km. de Turda, e așezat pe Arieș și pe Valea Caselor. Are crânguri: pe Dealul Capsei, pe Dealul Motorești, Mihoești-Botești și pe Lazuri.

În sus pe Arieșul Mare, la 10 km. de Cămpeni, e *Secătura*. Are crânguri mai însemnate pe Văltori și pe Dealul Înalt.

Pe Valea Negrii, la vre-o 10 km. de Secătura e *Neagra*, sediu de notariat. Cade în afară de drumul

principal, care leagă Cămpeni cu Arieșeni. Are crânguri mai mari la Iarbă Rea și la Păștești.

Dela Săcătura drumul duce la *Albac*, care se află la 20 km. de Cămpeni. E sediu de notariat. E așezat o parte pe Valea Arieșului mare și pe Valea Aradei, iar o parte pe crânguri, pe Costești, pe Păltiniș, Bărăști, După Pleșă, Pleșești, Față, Devete, Sohodol și Rusești.

Dela Albac în sus, pe Valea Aradei e *Arada*. Are următoarele crânguri. Teiul, Preluca, Oașa, Niculești, Daba, Pătrușești, Doșteni, Ferecat și Măncești. Lungimea comunei e de 8 km.

— În sus pe Arieșul mare, la vre-o 28 km. dela Cămpeni, e *Scărișoara*. E sediu de notariat. Scărișoara constă din 3 părți: Gârda de sus, Gârda de jos și Lăzești. Întreagă comuna are o întindere de vre-o 14 km. Are următoarele crânguri: Ocoalele, Hănăsești, Ghețarul, Sforțea, Lespezeaua.

La depărtare de vre-o 10 km. de Scărișoara e ultima comună aparținătoare acestei regiuni pe Valea Arieșului mare, *Arieșeni*. Drumul până acolo e de un pitoresc fermecător. Comuna are 7 crânguri. Se întinde pe-o lungime de 14 km.

Pe Arieșul Mic se află *Ponorel*, la depărtare de vre-o 10 km. de Cămpeni. Are crânguri pe Pleșcuța, Urdiș, Runcu și Văleni.

Mai sus, la distanță de 5 km., de Ponorel, e *Vidra* (Vidra de jos și medie). Are 5 crânguri, pe Săgaj, Fața, Dosu, Nemeșii, Supa Pietrii, Poeni.

Mai sus pe Arieșul mic, la 23 km. de Cămpeni, e *Avram Iancu* (fost Vidra de sus). Are crânguri pe Târșă, Drăghița, Pestele, Valea Vidrișoarei, Dealul Boului.

Tot din această regiune mai face parte *Sohodolul*, departe 5 km. de Cămpeni. Aici poți ajunge făcând drumul îndărăpt până aproape de Cămpeni, peste „podul Sohodolului”. Se poate face și pe jos, ori călare, peste Pojar și Dealul Târsei. Are următoarele crânguri: Peleş, Valea Verde, Poiana, Sat-Vârș.

Tot acestei regiuni mai aparține *Certegea*. Se află în sus, pe Valea Caselor, la 5 km. dela Cămpeni. Drumul se face până acolo pe jos, ori călare. Greu și într-o formă și într'alta, mai ales pentru cei neobicinuiți. Are cea mai înaltă poziție în aceste părți, peste 1000 m. Ar putea să fie, se spune, o minunată stațiune climaterică. Are crâng mai mare pe Dealul Borleștilor.

Ultima comună, pe Arieș în jos, care aparține acestei regiuni, e *Bistra*, la 4 km. de Cămpeni. Pe aici Valea Arieșului e mai deschisă, de aceea găsim pe vale un număr mai mare de case, decât în alte comune. Comuna are o lungime de 14 km. Are crânguri pe Dealul Muntelui, pe Hodîșești și pe Bocșești.

II. Poporația

1. Situația demografică

Cămpeni, deși capitală de plasă, ca număr de locuitori e între comunele cele mai mici. E singura comună, care are un număr mai mare de neromâni: din totalul de 48 suflete pe regiunea întregă, are 14. Locuitorii se repartizează în modul următor:

din totalul de 2996 sunt: 2922 Români, 40 Unguri, 3 Evrei, 1 altă naționalitate. După confesiune: 2100

ortodoxi, 800 gr. catolici, 35 rom. catolici, 3 izraeliți, restul de alte confesiuni.

Bistra e binisor mai mare decât Câmpeni. Are locuitori: 4193. Din cari: 4189 Români, 4 Unguri. Toți sunt gr. catolici, afară de 4. E singura comună gr. catolică în regiunea aceasta.

Certegea are 1556 locuitori, toți Români. Ortodoxi 659, greco-catolici: 497. Altă naționalitate: 1.

Săcătura are 1992 locuitori. Români: 1992. Ortodocși: 1981, altă confesiune (baptiști) 11.

Neagra are 3007 locuitori. Toți Români și toți ortodocși.

Albac are 3076 locuitori. Toți români ortodocși. În numărul acesta intră și 8 țigani, legați și ei de „fo-pime” prin lege și prin suferințe comune. Lor nu li s’au dat nici locuri pentru case. Au colibele făcute pe locul oamenilor. „Și noi ne-am luptat ca aialalți, să ne fi dat barăm loc pentru cobe — spunea unul dintre ei”.

Arada are 3490 locuitori. Toți Români, toți ortodocși.

Scărișoara are 4987 locuitori. Români: 4893, alții: 4. Ortodocși: 4893, rom. catolici: 4.

Arieșeni (Lăpuș) are 1937 locuitori: Toți români, toți ortodocși.

Avram Iancu are 3775 locuitori. Toți români, toți ortodocși. Aici, după informațiile primite, este un puternic cuib de „baptiști”. Au și comunitate religioasă, cu vre-o 100 membri. Și se pare că se sporesc într’una. E lătită mai ales între cercurarii ambulantei numiți „ho-loangări”.

Vidra are 2650 locuitori. Toți români, toți ortodocși.

Ponorel are 1804 locuitori. Ortodocși: 1699, gr. catolici: 135.

Sohodol are 4596 locuitori. Ortodocși: 4360, gr. catolici: 207, alte confesiuni (baptiști): 12.

Intreagă regiunea are următoarea situație demografică generală:

Români	—	—	—	—	39,607
Unguri	—	—	—	—	44
Evrei	—	—	—	—	4
Alții	—	—	—	—	14
Ortodocși	—	—	—	—	33,714
Gr. catolici	—	—	—	—	5,827
Mozaici	—	—	—	—	4
Alte	—	—	—	—	125

Situația demografică

Tabloul rezumativ

Comuna	Români	Unguri	Alții	Evrei	Ortod.	Gr. cat.	Alte	Mozaici	Total
1 Câmpeni	2942	40	11	3	2100	800	93	3	2996
2 Bistra	4189	4	—	—	—	4189	4	—	4193
3 Certegea	1155	—	1	—	659	496	1	—	1156
4 Săcătura	1992	—	—	—	1981	—	11	—	1992
5 Neagra	3007	—	—	—	3007	—	—	—	3007
6 Albac cu Arada	6575	—	—	1	6575	—	—	1	6576
7 Scărișoara cu Arieșeni	6920	2	2	—	6920	—	4	—	6924
8 Avram Iancu	3775	—	—	—	3775	—	—	—	3775
9 Vidra	2650	—	—	—	2650	—	—	—	2650
10 Ponorel	1804	—	—	—	1699	135	—	—	1804
11 Sohodol	4596	—	—	—	4360	207	12	—	4596
Total	39667	46	14	4	33714	5827	125	4	39669

Tabloul totalizator

In reagă regiunea	Români	Alții	Ort.	Gr. cat.	Alții
—	39621	46	33794	5827	48

Petru Sucu

PROBLEME SOCIALE

Tolstoi

La 9 Septembrie 1928 s’au împlinit o sută de ani dela nașterea gigantului, care a dat un suflet nou Rusiei de azi. Compatrioții săi l’au sărbătorit în chip impresionant, iar guvernul bolșevic, care a patronat aceste serbări, l’a adoptat ca pe un patron, ca pe un ctitor al moului așezământ social pe care se întemeiază marea împărăție a Nordului. Cu drept? Se pare că nu. În „Reînvierea Infernului” a marelui scriitor, socialismul apare, printre ceilalți demoni ai civilizației moderne, în suita lui Belzebut. Și totuși, Leo Nicolae-vici Tolstoi a fost, poate fără voia lui, un rebel, un răsvrătit, care a pregătit mentalitatea nouă a Rusiei de azi. S’a zis, cu drept cuvânt, că precum Rousseau a fost un precu-

sor al revoluțiunii franceze, tot astfel, și poate într’o mai mare măsură, seniorul dela Iasnaia a fost inspiratorul — indirect al marilor frământări ce au zguduit țara lui Petru cel Mare.

Un om de spirit a spus că „Rusului îi stă bine numai când are o conștiință plină de remușcări”. Datorită structurii sale spirituale, Rusul trece dela o extremă la alta; dela cel mai mare entuziasm și încredere în sine se prăvălește genune a desnădejdiei, a disprețului de sine, oscilări, care îl fac să fie veșnic nemulțumit de mediul care îl înconjoară. Astfel el e un revoluționar înăscut. Dacă însă această tendință de a reforma mereu, ar fi susținută și de voința fermă și tenace, care își realizează sco-

pul, tot ar fi un bine. Dar nihilismul, acel nicevo așa de caracteristic mentalității slave, împreună cu fatalismul asiatic, nu izbutește decât să dărâme, ca apoi să se oprească la mijlocul drumului, în mijlocul ruinelor pe care le-a semănat de jur împrejur. Acel tipic revoluționar rus care se numește Kerensky și care a fost nenorocirea Rusiei, e fiul spiritual al celui care a scris „Anna Karenina”.

Pedagogul improvizat care inspirându-se din „Emile”, a deschis la Iasnaia Poliana acele școli ale supremei libertăți (recte ale anarhiei) în care copii veneau și din care ieșiau când voiau, fără să fie supuși la nici un fel de constrângere sau disciplină, a preconizat implicit și bolșevismul, care, pornind dela cea mai completă libertate, a degenerat în cea mai hădoasă tiranie. Atât e de ade-vărat că libertatea necălăuzită de disciplina constrângerii, e cea mai mare nenorocire a popoarelor. Tita-

mul rus era un neîmpăcat dușman al disciplinei clasice care reglementează viața și mentalitatea culturii clare a Occidentului. Și în ideile sale reformatoare, sprijinite de prestigiul unei arte incomparabile, el a exercitat asupra spiritelor concetățenilor săi o influență cu mult mai profundă decât aceia pe care Rousseau a avut-o asupra fiilor Galiei.

Un iăsvrătit în materie socială, el a fost și un fiu rebel al bisericii sale. Căutând să-și clădească o religie nouă, el n'a făcut decât să semene mai mult tulburarea în sufletele unei întregi generații. Căci religia lui, isvorită conștient din desperare, inconștient din sentimentul de orgoliu al celui ce dorea să se singularizeze, era un aport negativ, pernicios, care a contribuit mult să clatine liniștea și ordinea de care avea atâta nevoie Statul său pentru a se consolida spiritualmente. De aceia cred că avea dreptate Sinodul care îl condamna ca pe un eietic, și avea dreptate și când îl socotea ca pe un „sărman ce are nevoie de îngrijire”.

Figura ascetului dela Iasnaia, care purtat de bucuriile cărnii, făcuse treisprezece feciori, ar rămâne totuși impunătoare, dacă am fi siguri că în atitudinea lui nu era nici un fel de poză. Dar seniorul, care lucra îmbrăcat ca un mujic, era acasă slujit de lachei. Și omul, care a propovăduit simplitatea și sărăcia evanghelică, n'a găsit la sfârșitul vieții lui curajul de a-și dărui săracilor averea, pe care a lăsat-o... familiei sale. Omul care afecta viața de ascet, se lăsa bucuros intervievat de toți reporterii celui Apus detestat, pe ai cărui emisari îi plăcea — în orgoliul său de mujic de paradă — să-i epateze cu felul său de viață. Nu vreau să fiu prea nedrept față de memoria acestui mare artist, dar dacă în sufletul lui erau avânturi de Ahile, ele erau prea des temperate de năravuri de Tersit. Nu mărturisește el însuși cât a trebuit să lupte împotriva seducțiilor pe care le executa asupra trupului său bătrân acea servitoare de care vorbește în „Diavolul”?

Ciclopeană trebuie să fi fost sensualitatea acestui aspirant la sfințenie dacă, cu toate eforturile lui spre purificare și abnegație, a mai putut la o asemenea vârstă, să fi supus la asemenea ispite. O atât de viguroasă sensualitate (care, în treacănt fie zis explică și straniul său realism în artă) ne face să ne întrebăm, plini de

îndoială, dacă nu cumva și acele autoflagelări ale renunțării și nevoia de a se umili, nu erau decât niște noi și rafinate isvoare de voluptate.

El, predicatorul dragostei către toate noroadele, e un șovinist: în marea epopee — Război și Pace — el nu poate să se entusiasmeze decât pentru Kutuzofii și Bagrationii rusești, iar marea lui filantropie nu l'a împiedecat de a urî tenace acel Apus, ale căreia glorie artistice, științifice și militare el le denigrează cu atâta voluptate. Ce e în definitiv ura de azi a Sovietelor împotriva „burjuilor” statelor capitaliste, decât transpunerea în limbajul actual al urii Rusiei față de Occident, predicată pe toate tonurile de mare profet dela Iasnaia Poliana?

La temelia vieții spirituale a Apusului stă disciplina efortului conștient, care birue demonul haosului și al anarhiei, spre a crea mereu și a menține valorile culturale ce alcătuiesc indelebila lui caracteristică.

Poetul cu suflet asiatic e dușmanul

instinctiv al acestei armonii și al efortului ce o creiază. Dacă un moment Apusul s'a lăsat sedus de glasul sirenei rusești, azi, mai ales după experiența de sânge a războiului, și-a revenit în fire și s'a recules pentru a-și apăra cu încă și mai multă îndârjire bunurile sale cele mai sfinte: tradiția sa și cultul efortului optimist, care birue inerția fatalității și creiază valori trainice și criterii sigure de viață și de acțiune. Căci acțiunea, voința este cheia Raiului. Cel care ne oferă prea multe zigzaguri în linia voinței sale, e aproape de sminteală. Și „nebulun — după vorba profundă a unui englez — nu e primit în împărăția Raiului, oricât ar fi el de sfânt”.

Tolstoi a fost un mare, un foarte mare artist, dar influența pe care a executat-o asupra nației sale, a fost dezastruoasă. E doară privilegiul genilor mari, ca să provoace — nepe-depsiți — asemenea dezastru.

Șt. Bezdechi

Ciocoii

Ciocoii scîrnav și mișel
s'a mutat dela conac în bănci cu uși de-oțel
de groaza furcilor, topoarelor și sapelor
și de-acolo, fără frică,
țara românească-o strică;
fură-avutul munților, belșugul șesului și-al apelor...

tot ce din glia bună smulge plugul
ciocoii ne duce cu viclășugul...
lanurile ce rodesc
din sudori și sînge românesc
ajung pe necetul aur sunător
în beciurile băncilor lor...

comorile țării, pe pămînt, subt pămînt,
pradă ciocoilor sînt...
unde-i ceva de furat, sînt cei dintii,
numai tu, țaran român, lipit pămîntului rămii...
într'o zi îți va fura și soarele și cerul:

ciocoii,
cămătarul,
bancherul,
ce ni l'au prăsit Balcanul și Fanarul...

A. Cotruș

Biserica română din Lipova

Așezată într'un colț cât se poate de important atât din punct de vedere strategic cât și al traficului pe Mureș, Lipova a avut rolul său nediscutabil în istoria trecutului. Dar nu mai puțin că a fost și o fortăreață, una dintre ultimele, ale lumii orientale bizantine, cetate, în care s'a baricadat rezistența ortodoxismului parând atacurile tot mai întefite ale lumii catolice. După ce episcopia ortodoxă din Cenad se transformă într'una catolică, rolul acesteia trece asupra Lipovei, și-l tine nestrămutat până ce samovolnicia curții habsburgice nu-i denatură caracterul.

Că parohie ortodoxă a existat în Lipova încă în sec. XIV, o știm din documente și tot deacolo știm că se ridică aci și o biserică ale cărei urme se mai găsesc indicate în operele lui Ricault și în acelea ale lui Visconti până în sec. XVIII-lea. Se naște acum întrebarea unde era această biserică și dacă actuala biserică gr. or. română din Lipova nu cumva este continuarea construcției originale din sec. al XIV-lea? Problema pusă, trebuie să precisăm din capul locului, că biserica veche despre care vorbesc documentele a fost zidită undeva înspre dealul viilor, unde avem și „Valea Bisericii?”. Construită din lemn, probabil având proporții mici, n'a putut rezista năvălirii turcești și multor lupte și frământări interine prin care a trecut acest oraș. Deci alta a fost construcția care trebuia să fie și catedrală episcopescă și care în consecință trebuia să fi fost o clădire corăspunzătoare anumitor exigențe estetice și de relativă grandoare.

Până acum se știa că biserica gr. or. română din Lipova datează din 1732. Așa ne spune și monumentala operă a lui Borovszky (Temesvármegye története), așa a trăit și în conștiința localnicilor. Ori considerând că nu se putea să nu rămână undeva o urmă a bisericii catedrale, a existenței, episcopiei gr. or. care pela 1616 se mută la Timișoara, pe de altă parte ținând seamă că vechea biserică din sec. XIV este indicată în hărțile vechi în afară de zidurile cetății, catedrala ortodoxă trebuia să fie, dacă a existat, undeva în interiorul cetății poate pe același loc

unde se ridică și azi biserica românească. Cercetările făcute în acest sens au justificat pe deplin presupunerile noastre încât azi putem afirma un adevăr important atât din punct de vedere istoric-bisericesc, cât și dintr'unul artistic: *existența bisericii din Lipova înainte de 1616.*

Lucrările de restaurare începute în vara aceasta sub dirigența dlui prof. Arhitect Victor Vlad și a subsemnatului au durat trei luni. Intenția autorităților locale, secundată de interesul Comisiei Monumentelor Istorice din București, era renovarea bisericii în interior și exterior, renovare care trebuia executată în spiritul instrucțiunilor Comisiei. Ori lucrurile scoase la iveală îndată la începutul lucrărilor au mărit cu mult volumul și calitatea acestei renovări îndrumându-o înspre cadrele unei restaurări științifice cu ignorarea sau neglijarea elementului intrus, modern.

Di Profesor Iorga, când a fost în 1924 pela Lipova a avut intuiția acestor lucrări: importanța acestui monument de artă se învederese prin câteva pete de pictură ce ieșiseră la iveală în urma deslipirii mortarului pe alocurea. Și dacă atunci, când, înainte de a începe lucrarea, dl Iorga îmi spunea că biserica poate fi din sec. al XVII, iar eu care ca toată lumea o știam dela începutul sec. XVIII, ascultam cu oarecare șovăire, azi când s'a desgroat totce se poate fără a se prejudeca stabilitatea construcției, văd că și de data aceasta intuiția genială a dlui Iorga a fost justă.

Clădirea actuală a bisericii s'a dovedit compusă din trei părți distincte: o porțiune centrală veche și două adausuri ulterioare: turnul cu suportul său și altul cu o bucată considerabilă din naia principală. Această situație s'a evidențiat clar atunci când îndepărtându-se mortarul și varul a ieșit la iveală vechea pictură distingând net vechea sau vechile construcții de cele mai noi. Pictură veche s'a găsit în total pe o suprafață de cca 250 m². Ea se găsește pe pereții verticalari interni și pe o porțiune de pe pereții externi, această din urmă cadru al unei intrări descoperite în decursul acestor lu-

crări, la care se referă și anul 1732, săpat într'o lespede. Deci nici pictura nu poate fi cu mult mai târzie decât această dată, dacă chiar nu este făcută în aceeași epocă. Nu poate fi pictura cu mult mai nouă pentru trei motive: 1. pentru stilul ei nu prea mult influențat de curentul baroc vienez, 2. pentru că este executată de zugravul Nedelcu care e activ în jurul jumătății secolului al XVIII. și 3. pentru că nu se putea ca o pictură făcută abea de câțiva ani — dacă presupunem că ar data de pela sfârșitul sec. XVIII. — să fi putut fi îngropată la 1792 după cum de fapt s'a întâmplat. Rămâne prin urmare dovedit că pictura veche datează dela începutul veacului al XVIII. Acesta ar fi până acum un argument pentru a se putea susține și pe mai departe că biserica s'a zidit la 1732. Ori, în tinda femeilor s'a descoperit sub stratul dela 1732 (să-l numim așa) un al doilea strat de pictură, care dacă ne bazăm pe o rațiune cât de simplistă, ne trece, dacă nu mai departe, dar cel puțin pela sfârșitul veacului al XVII. — deci în dominațiunea turcească. Să căutăm acum în istoria Lipovei care ar fi putut fi o perioadă proprie pentru clădirea unei biserici. Considerând că sub dominațiunea păgână nu se putea zidi un edificiu dedicat cultului creștinesc, trebuie să excludem din ipoteza noastră epoca ce merge dela anul 1616 când Lipova cade definitiv în puterea Turcilor și până la 1686 când fu reocupată dela ei de generalul Caraffa. Dar starea Lipovei după această ultimă dată este atât de mizeră — câțiva ani ea este cu totul părăsită — încât nici nu se poate vorbi de o oarecare inițiativă edilitară, îndeosebi fiind vorba de o biserică cu proporții nu de neglijat cum a fost cea de aci. Se poate vorbi despre aceasta abea mai târziu, când colonizată de memți și reocupată de Români aceștia restaurează sau măresc vechea construcție stricată de Turci, căreia îi aparține stratul cel mai vechiu de pictură. Deci excludând epoca de după 1688 ca proprie unei construcții „ab origine” trebuie să sărim până dincolo de 1616. Înainte de această dată anii cei mai favorabili pentru ridicarea unei biserici, ani de relativă pace, sunt dela 1595 până la 1616, în care epocă cade și ocuparea Lipovei de către Mihai Vodă. Deci prima fază a zidirii bisericii din Lipova ar data din această epocă sau dintr'una an-

terioară, în tot cazul anul 1616 e un termen „ante quem”. Cercetările ce se vor continua în primăvară vor putea, poate, fixa o epocă și mai veche — la 1528 aveam aci organizații puternice româno-sârbești atât militare cât și civile — până atunci însă suntem mulțumiți de a fi putut dovedi existența unui important așezământ spiritual al Românilor din părțile Banatului de Nord la începutul secolului al XVIII..

Forma bisericii, mai binezis a mănăstirii vechi era cea bizantină, cu picturi, după obiceiul mănăstirilor din Balcani, și în exterior în jurul și deasupra intrării. Aici veneau din vechime în pelerinaj Românii ortodoxi din întreg Banatul, aci era în custodie una dintre puținele făclii ale credinței strămoșești din părțile acestea, aci era și o forte citadelă de romanizim. Ori faptul acesta a întunecat prea mult organizația bisericească catolică, care căuta să se întărească în Lipova. Pelerinajul ortodoxilor, cari împreună cu prinșul lor de credință reprezentau și o bogăție de exploatat, a provocat de mult invidia autorităților de stat și catolice și dorința de a sugruma într'un chip oarecare acest focar de schismatici.

Epoca lui Iosif al II-lea și alui Leopold al II-lea au fost radicale în privința aceasta. Și dacă la 1792 s'a renovat biserica românească din Lipova, cred, că rezultatul acestei renovări n'a fost numai urmarea unei ignoranțe în materie. Forma ce s'a dat bisericii prin batjocurirea aspectului ei bizantin nu pare a fi fost atât de real necesară cât s'ar crede. Renovarea dela 1792 a fost un pretext ca să șteargă odată pentru totdeauna o pagină de înalt ortodoxism. Aceasta o tradează pictura care scoasă de sub var și tencuială dovedește că atunci când a fost îngropată nu justifica, prin starea ei relativ bună, o samovolnicie de felul celeia ce i s'a făcut, aceasta o dovedește și trăinicia zidurilor vechi, groase de peste un metru și susținute de contraforți masivi, aceasta o dovedește și spargerea bolții și construirea unei serii de bolți la un nivel mai jos cu 160 m. decât cel original și înfășșit o dovedește și îmbrăcarea întregului corp de biserică — devenit acum hibrid prin adausurile neproporționate — într'o haină de foarte dubios gust al roccoco-ului vienez.

Vom vorbi altă dată despre cali-

tatea picturii, de valoarea ei artistică. Aici voim numai să atragem atenția celor în drept că dacă în vechiul Regat o biserică, cum este cea din Lipova, ar trece eventual pe un al doilea plan de importanță, pentru istoria românismului din Banat, momentul acesta câștigă însemnătate extremă. Această biserică dovedește că Habsburgii au îngropat-o ca să dea avânt mănăstirii catolice dela câțiva pași, celei din Radna, care

de fapt numai dela această amputare și-a luat avântul de care se bucură azi, furând pentru sine și pe pelerini ortodoxi plecați înspre mănăstirea din Lipova pe care n'o mai găseau și mai dovedește prin tot ce s'a descoperit până acum existența în acest punct a unei vieți spirituale românești din cele mai înfloritoare așa cum numai foarte puține centre bănățene pot înregistra.

Dr. Ioachim Miloia.

Expoziția internațională a presei de la Colonia

Oricât vor fi de trîmbițate realizările pacifice ale Ligei Națiunilor, e cert că dela războiu încoace trăim într'o epocă de ferventă afirmare a voinței și puterii fiecărei națiuni. Pe deasupra tuturor acordurilor și pacturilor internaționale, majoritatea țărilor europene caută să-și apere interesele printr'o propagandă cât mai activă și metodic condusă.

Germania învinsă — cunosătoare veche a serviciilor mari pe care i le poate aduce o astfel de propagandă, -- utilizează cu o îndemănatecă strategie orice mijloc spre a-și recâștiga simpatiile în opinia publică europeană.

Prin această prismă, a propagandei, trebuie privită și grandioasa expoziție internațională a presei dela Colonia, care dacă a fost după unii „o revistă internațională a civilizației” sau după alții „o măreață sforțare pentru a glorifica gândirea umană” (Ed. Herriot), nu e mai puțin adevărat că a reprezentat în primul rând o revistă a civilizației germane și o exemplificare minuțioasă a ultimelor progrese tehnice realizate de germani în ultimii ani.

Ocupând o întindere de 50 de hectare, pe malul stîng al Rinului, expoziția presei dela Colonia în afară de proporțiile vaste ale întinderii a impresionat prin măreția austeră a construcțiilor și prin excluderea totală a oricărei improvizații în amenajarea diferitelor pavilioane.

Maestri în grandoarea arhitecturală și în utilizarea terenului — expoziția a fost înzestrată cu mai multe restaurante, săli de repaus, terase, alei umbroase și întinse peluze — germanii nu s'au lăsat mai prejos

nici în ce privește ingeniositatea și variația aranjării diferitelor săli, reușind să evite monotonia unei expoziții, în care tehnica și statistica au ocupat un rol atât de însemnat.

Lipsa monotoniei s'a datorit în mare parte faptului, că sforțarea principală a diferitelor organizații de presă germană s'a îndreptat mai mult spre istoria civilizației presei, decât spre partea tehnică a presei, care fără a fi neglijată, a fost lăsată în seama diferitelor întreprinderi particulare.

În cele 29 de săli ale clădirii centrale — muzeul presei — au fost strânse toate documentele gândirii din frământata istorie a Europei, de la primele manuscrise ale sec. XV-lea și mașina primitivă a lui Guttenberg, primele mașini de fabricat hârtie (Papiermühle), poșta și presa periodică, broșuri, afișe, legături vechi, până la mijloacele cele mai perfecte ale tehnicii și comercializării presei contemporane.

Evoluția presei germane a putut fi urmărită în diferitele ei epoci; întâi publicistica sec. XVII dezvoltată mai ales în orașele *Magdeburg*, *Münster* și *Osnabrück*, apoi așa zisa „*Intelligenzblatt*” a secolului următor, ziaristica în timpul lui Friederich cel Mare, a Iosif al II-lea revoluției franceze, Napoleon I și în timpul modern, cenzura și lupta împotriva ei etc.

Cu metoda ce-i caracterizează, germanii n'au omis nimic pentru a reliefa nu numai evoluția presei, dar și influența ei civilizatoare, arătând proporțiile întinderii și eficacității reclamei, legăturile dintre presă și universitate, presa și industria cas-

nică, presa germană în străinătate, industria cărții europene.

O sală specială a pus în tot timpul expoziției la îndemâna vizitatorilor, ziarele ce apar astăzi în cele cinci părți ale lumii.

Tot în clădirea centrală se putea observa și studia cu precizie principiile ziaristice moderne și elementele tehnice ale presei.

Marile ziare germane, administrația căilor ferate, poșta germană și agențiile mari de informațiuni au concentrat aici tot ceia ce privește mijloacele de informație, redactare, exploatare și răspândire a ziarelor.

Instruirea vizuală a fost mai presus de orice așteptare: hărți murale pe diferite scări, statistici, grafice, diagrame asupra numărului ziarelor citite, a predilecției cititorilor, săli prevăzute cu ecrane de proiecție, cinematograf etc.

Mai mult decât atât, un ziar din Colonia „*Kölnische Volkszeitung*” și-a permis să adune în o sală tot utilajul modern și să tipărească o ediție sub ochii publicului.

În alte clădiri expoziții particulare ale diferitelor, ziare și institute de artă grafică s’au întrecut în a expune ultimile perfecțiuni ale tehnicii grafice.

Tuturor acestor realizări grandioase trebuie să li se adauge și abila propagandă germană, care a găsit mijlocul să atragă atenția vizitatorilor asupra progreselor Reichului și prin alte mijloace decât ale presei.

Lăsând la o parte sugestiva invenție a unui ziar german din Hamburg, care pentru a-și sărbători centenarul apariției și-a instalat expoziția într’o clădire ce imită un vapor al liniei transatlantice Hamburg—America, într’un colț al expoziției dincolo de biserica evanghelică construită în întregime din plăci de oțel, două vagoane: unul restaurant, altul de dormit al noii companii „Mitropa”, întrecând în confort și eleganță vagoanele similare ale Companiei belgiene au fost expuse pentru a arăta progresele realizate de industria germană, de când locul Kaiserului a fost luat de *Reichswirtschaftsrath* (consiliul economic al Reichului), care reprezintă astăzi adevăratul guvern al Germaniei.

Nu e aci locul să vorbim de modernizarea economică a Germaniei și de ultimile ei succese în domeniul comercial. Vom aminti totuși că datorită acțiunii perseverente a acestui organism suprem — independentă

de preocupările politice ale conducătorilor — Germania a reușit să obțină anul acesta două concesii de cale ferată, în Asia mică și Persia și să exporteze 60 de locomotive „Pacific” în Africa de Sud, posesiune engleză, tocmai în timpul când stăpâna Mărilor se sforțează să găsească pieți de desfacere pentru produsele sale metalurgice!

*

Dealungul unei întregi alei a parcului expoziției au fost instalate pavilioanele celor peste 40 de state participante.

Înfășurat în flamurile drapelului roșu, îmbăcsit de fotografii și broșuri comuniste pavilionul sovietic a fost cu totul destinat reclamei binefacierilor comuniste. Alături de bustul lui Lenin încadrat în postav roșu și de operele lui traduse în 50 de limbi s’au răsărit statistice, grafice și broșuri răspândite cu profuziune, pentru arăta progresele paradisului sovietic.

Pe o hartă, hotarul din spre răsărit al Rusiei întins până la Prut și gurile Dunărei făcea să dispară Nistrul cu Basarabia noastră, amestecată și în statisticele expuse, printre diferitele neamuri asiatice ale conglomeratului bolșevic.

Exceptând propaganda tendențioasă a Sovietelor, căreia nu i-a făcut concurență decât cea a Ungariei aproape fiecare din celelalte state a căutat să scoată în evidență ceia ce e mai caracteristic evoluției și răspândirii presei lor!

Între hall-urile ocupate de presa scandinavă a atras în deosebi atenția, acea al micii Danemarce, care la o populație de 3 milioane jumătate locuitori, tipărește 1,154.000 de foi zilnic, ceia ce revine tot la al treilea om un ziar!

Istoricul tehnica celor patru mari ziare din Kopenhaga și influența lor socială, culturală și politică în dezvoltarea țării au format una din icoanele cele mai fidele ale importanței celei a patra puteri în stat.

Redusă ca proporții expoziția engleză s’a mărginit numai la istoricul cultural al presei, singurul ziar bine reprezentat fiind tradiționalul „*Times*”; ce a americană a concurat cu succes în ce privește partea tehnică cu Germania, expunând mașini noi aduse de peste ocean.

Pavilionul francez s’a remarcat prin frumoasa colecție istorică, prin aranjamentul artistic, eleganța tipăriturilor și legăturilor expuse; totuși

lipsa de lămuriri și desinteresarea parcă voită a celor câțiva funcționari față de public i-au imprimat un aer rece și neospitalier.

Prin contrast, Italia a exagerat dorința de a se face cunoscută împingând până la exagerare cultul lui Mussolini ca și cum scopul jurnalismului italian de astăzi n’ar fi altul decât glorificarea regimului fascist.

Între țările scandinave și îndepărtatele țări ale Soarelui: China și Japonia, mica republică austriacă a făcut față bună. Lângă bogatul material istoric al celui mai vechi ziar „*Wiener Zeitung*” și de colecția marelui cotidian „*Neue Freie Presse*”, secțiuni speciale au fost destinate presei: catolice, socialiste, grafice, turistice, alpine (*Bergland presse*: Tirol și Salzburg) etc.

Rivalizând în tendințe cu Sovietele, Ungaria și-a manifestat și de această dată dibăcia în a întreține o atmosferă favorabilă visurilor ei iredentiste. De la articolul lui *Elemér v. Czako* publicat în marele catalog al Expoziției și până la hărțile, statisticele și fotografiile expuse nimic n’a fost cruțat pentru a arăta că presa ungară, ca și toate celelalte manifestări ale Ungariei actuale, e o victimă a tratatului de la Trianon.

Dintre documentele expuse n’a lipsit numărul din „*Pesti Hirlap*” cu protestul împotriva desmembrării Ungariei, publicat cu ocazia iscălirei tratatului de la Trianon și nici diferitele ziare și reviste care apăreau în Ardeal înainte de 1800, acestea din urmă, expuse pentru a dovedi vechimea ziaristice maghiare în Ardeal! Pentru a vedea cât de departe a ajuns propaganda maghiară la această expoziție, e destul să amintim că organizatorii pavilionului maghiar s’au simțit obligați să scrie cu litere compacte, pumându-le la loc de frunte diferitele aprecieri favorabile ale oamenilor mari (Napoleon, Victor Hugo, Lamartine, Nietzsche, Michelet, asupra Ungariei și virtuților poporului maghiar.

Dintre țările Micii Antante singură Cehoslovacia și-a făcut datoria. Deși ocupați la Brno cu expoziția lor proprie, vecinii și aliații noștri n’au pregetat să se prezinte în mod demn, arătând și cu această ocazie progresele nimitoare pe care le-au făcut în cursul celor zece ani de existență.

În schimb Jugoslavii au strălucit prin absență, iar noi și mai rău, ne-am făcut de răsul lumii, pierduți într’un ungher al pavilionului cehos-

lovac, alături de marele cotidian argentinian „La Nacion”, care ocupa un spațiu de trei ori mai mare decât cel al țării noastre.

Rușinea participării noastre cu două ziare mototolite și un afiș, aduse și acestea de miște străini pentru a face posibilă instalarea unei tarabe anonime, unde s'au vândut scoarțe și cusături românești a fost revelată și de alți vizitatori români ai expoziției. Nu vom mai străui deci asupra ei, decât dintr'un alt punct de vedere.

Ori decâte ori s'a vorbit de propaganda maghiară și de ambasadorii revednicărilor maghiare, care inundau țările captând fie pe cale sentimentală, fie pe alte căi opinia publică s'a pus în discuție și chestiunea inexistenței propagandei noastre în străinătate, toată vina fiind svărlită

în seama guvernelor.

Evident că și în cazul de la Colonia, guvernul își are o însemnată vină, dar nu trebuie să se uite că ea se întinde deopotrivă și asupra organizațiilor noastre de presă, care n'au făcut nici o sforțare spre a reprezenta așa cum se cuvenea presa românească la expoziția internațională a presei dela Colonia. Când atâtea prilejuri de afirmare națională ne scapă din cauza dezinteresării guvernelor era o datorie imperioasă a organizațiilor noastre de presă să facă tot posibilul, spre a sublinia la această manifestare internațională importanța țării care se pretinde a fi apărătoare a civilizației europene la Nistru și a contrabalansa efectele dăunătoare ale propagandei dușmanilor noștri.

Val. Pușcariu

Ortodoxia română și schimbarea calendarului

II.

În „Pământul și omul” scria pe vremuri iscusitul și marele om de inimă, care era *Ion Ghica*, următoarele cuvinte adevărate și de actualitate până, în ziua de azi:

„Neștiința face pe unii să creadă și acum, că adoptarea calendarului ar fi o cestiune de ortodoxie, pe când nu este decât o cestiune de astronomie și de calcul”...

„Nu am deveni papistași calculând timpul după sistemul lui Lelio, zis al papei Gregoriu XIII, precum nu suntem adoratorii zeilor Olimpului calculând după calendarul lui Sosygenes, zis al împăratului roman Iuliu Cesar; precum nu suntem adoratori ai lui Joe, zicându-ne descendenții legiunilor idololatre aduse aici de Traian”.

„Ceeace poate fi mai plăcut lui Dumnezeu ar fi, să calculăm timpul după legile prin cari El a regulat mersul corpurilor cerești, cunoștința acelor legi este în atribuțiunile oamenilor de știință, a astronomilor, iar nu a împăraților, a papilor sau a metropoliților. Numai astronomii ne pot spune într'un mod precis de câte-ori s'a învârtit pământul împrejurul Soarelui dela anul 752 după zidirea Romei (anul nașterii Mântu-

itorului) până astăzi; precum numai ei ne pot spune zilele, orele și secundele eclipselor Lunei și ale Soarelui, orele fluxului și refluxului”....

Să nu credem că reforma gregoriană s'a introdus simplu, fără nici o rezistență. Tonul imperativ al bulei papale *Inter gravissimas* (din 24 Februar 1582), prin care s'a ordonat introducerea reformei în senzul ca după 4 Octobre să se socotească 15 Octobre, iar nu 5; amenințarea cu anatema a tuturor acelor, cari s'ar opune reformei — a stârnit mare resens, mai ales în țările protestante.

De fapt, numai în țările pur catolice, ca Italia, Spania, Portugalia, Polonia, reforma s'a introdus punctuos, în zilele indicate din Octobre 1582.

În Franța s'a introdus numai cu 2 luni mai târziu, sărindu-se 10 zile după 9 Decembre 1582.

În Elveția catolică și părțile catolice ale Țărilor de jos s'a introdus în 1583, socotindu-se după 21 Dec. 1582 imediat 1 Ian. 1583.

Germania catolică introduce calendarul gregorian în 1584, iar Un-

garia la 1 Nov. 1587.

Uzul celor două calendare în țările germane au produs multe fricțiuni, indignări și tulburări. În urma acestora, protestanții și-au făcut un „calendar îndreptat”, în esență identic cu cel gregorian. Acest „calendar îndreptat” l-au introdus în anul 1700, făcând saltul cuvenit dela 18 Februar direct la 1 Martie. În abatere de regula gregoriană s'a admis însă echinocțiul de primăvară numai pe baza calculelor astronomice ale lui Kepler, fixându-se numai după aceste luna plină pascală și data Paștilor.¹⁾

În urma acestora, unele țări și provincii protestante au acceptat calendarul îndreptat, altele nu l-au acceptat.

În anul 1752 Anglia introduce calendarul gregorian și totodată ziua de anul nou o fixează pe 1 Ianuar, în loc de 25 Martie, ca până acuma. Reforma aceasta radicală a stârnit imense proteste în toate straturile societății. Lucrătorii vociferau pe stradele Londrei: „dați-me îndărăpt zilele furate!” Damele orgolioase se indignau că „îmbătrânesc” cu 3 luni de zile.

Dar timpul, marele medic, toate durerile le-a vindecat; toate indignările le-a calmat.

Așa credem, că le va calma și la noi.

¹⁾ Istoria se repetă. Iată un procedeu, pentru care l-a copiat exact ortodoxia română în 1923—4.

Gavril Todiciă

Errata

În numărul 19 s'au strecurat în articolul dlui Horia Petra-Petrescu următoarele greșeli: coloana I: întremează, în ole rele greșeli: coloana I: întremează, în loc de „Durerea curmă”; „Fortwurstelei“-ul, în loc de „Fortrousteli“-ul; „Totschweigen“ în loc de „Totseweigen”; coloana III: Cu toate aceste a „pășit resolut”, în loc de „găsit resolut”; coloana VI: „Care a stârni”, în loc de „care a stârni”; coloana VII: „areopagului”, în loc de „aeropagului”.

Citiți volumul de poezii sociale

MAINE

de A. COTRUȘ

LEI 60.—

Discuții și recenzii

○ Inovație universitară

D. profesor universitar D. Gusti a avut inspirația norocoasă să nu se oprească la cercetarea pur ideologică-științifică astă-vară cu prilejul anchetei monografice întreprinsă cu studenții seminarului său de sociologie de pe lângă universitatea din București, ci să treacă în domeniul realizărilor. Aflu că în comuna Fundul Moldovei dsa a întemeiat o bibliotecă populară. Asta este una dintre realizări. Cea de a doua, și cu mult mai importantă, este colecționarea obiectelor de artă ale aceluși sat și înfișurarea unui mic muzeu, extrem de prețios, chiar într-o sală a seminarului. Am cercetat acel muzeu și mi-am dat seama de valoarea aceluși mare număr de unelte casnice, ieșite din gustul creator de artă al țărănimii românești. Pentru intelectualitatea universitară este o inovație de covârșitoare însemnătate. Cel mai nimerit procedeu pedagogic al profesorului este cel activ, cel plastic, cel intuitiv. Seminarul universitar este adevăratul laborator care preface inteligențele și sădește în ele sacrul instinct al cercetării, al școlii științifice, al răbdurii discipline care captează pentru toată viața preocupările noilor unși ai științei. Oricât de mic ar fi numărul lor, înseamnă o izbândă. Nu lecționea trecătoare de la catedră a profesorului, care de atâtea ori condamnă doar la pasivitate mlădițele studentești, ci participarea activă la discuții, activarea inteligenței, plăcerea contradicției, simțul continuu stărnit al autocriticii rodesc acel devotament pentru o disciplină științifică, ce singur recruta intelectualitatea adevărată universitară de mâine.

Achitarea lui Victor Aradi

Era firesc, ca să învingă bunul simț și să se dea scriitorului Victor Aradi reparația cuvenită. Hiperzeleșii agenți de urmărire a activității sociologului ungu, care s'a expus așa de mult pentru noi și care învățase, din proprie experiență și sârguință cutreerând meleagurile lui Avram Iancu și ale lui Horia, să ne iubească și înțeleagă, trebuiau să sufere un eșec meritat. Consiliul de război dela Cluj nu putea să renunțe la prestigiul său de judecată liberă, și să se transforme în unealtă docilă a unui guvern rău informat și pornit pe răsbunări așa neatam-nesam. A fost un act de independență al judecătorilor militari, ce merită toată stima noastră, adică a cărturarilor cari nu mai credem în inscenări și în biruința treboarelor mărunte și suspecte ale agenților de siguranță, agenți de cele mai multe ori necalificați și mai totdeauna instrumente oarbe ale răsbunătorilor politici. Luăm deci cu satisfacție notă de verdictul de achitare dat generosului sociolog Aradi Victor.

○ nouă anchetă în munții apuseni

D. Petru Suci, director de liceu și un analist îndemânat al marilor noastre probleme sociale, e dela înființarea *Societății de mâine* unul dintre colaboratorii cei mai statornici în anchetarea sociografică. Monografia sa din anul trecut despre Roșia montană i-a adus o apreciere meritată de obiectivitate. În vara aceasta d. Petru Suci a petrecut printre moși și a cercetat pe teren viața ciubărarilor. În numărul de față începe publicarea vastei materii culese în bună parte din experiența proprie și apoi din statistici oficiale și date comunicate de către oameni de încredere. Revista *Societatea de mâine* se felițează că poate pune în mâinile cititorilor săi din nou un studiu sociografic temeinic. Problema sociografică este astăzi problema primordială a României, căci numai prin deslegarea ei deținem cheile secretelor ascunse în sânul pământului românesc. O stăruință tenace și un simț de jertfă în această direcție va putea grăbi această deslegare foarte dorită. Căci până atunci suntem o țară de experimentări la voia sorții și o țară de superficiali osândiți la pasivitate și neproductivitate.

Rolul publicului în literatură

D. Radu Dragnea este fără îndoială unul dintre publiciștii de gândire. Se ridică până la sinteza vastă de știință, și se distinge prin noutatea interpretativă a oricărei probleme ce și-o pune. Teza dintr'un articol de astăvară despre *Trecearea dintre generații* a stărnit mari valuri de discuție. În fruntea revistei *Ramuri* dela Craiova d. Dragnea ne surprinde cu o originalitate remarcabilă în arătarea rolului pe care-l are publicul în sancționarea talentelor literare. Prea se crede la noi, că scriitorii urmează neapărat a fi aderenții unei școale de critică ori de literatură. Dar chiar în vremea noastră asemenea școli literare nu mai există. Soarta literaturii este înerezută exclusiv în mâinile publicului mare, care își reclamă o adevărată suveranitate în consfințirea talentelor. Există deci o vădită schimbare, semnalată cu drept cuvânt în articolul *Schimbări* al dlui R.

Dragnea — scriitorul care a onorat *Societatea de mâine* câțiva ani cu colaborarea sa prețioasă. Cu cât gustul literar se va răspândi mai intensiv în masse, cu atât și rolul acestora va fi mai determinant în afirmarea scriitorului. Este o teză justă, care se impune a fi relevată.

○ profetele socialistă

Am avut oroare totdeauna de spiritul unilateral și egoist al unor cărturari, incapabili să-și întindă perspectivele dezvoltării viitoare mai departe decât cercul îngust al preocupărilor lor cotidiene, intime și tihnite. Nici nu intră în definiția de veritabili cărturari asemenea tipuri cu orizonturi mărginite și lipsite de o cultură socială. N'am înțeles, dece atâția preinși intelectuali nu-și dau osteneală să cerceteze câtă înrăurire fecundă, binefăcătoare a revărsat socialismul asupra gândirii contimporane, asupra îmbunătățirilor legislative, asupra ocrotirii femeii și copilului, asupra înălțării la demnitatea de om a muncitorului prin limitarea muncii la opt ore pe zi și printr'o plată cumsecade.

Citesc cărțile scriitorului Paul Louis, admir verva sa de publicist, spiritul său clar. Se ocupă cu crizele economice din toate țările. Vine rândul Austro-Ungariei. Aci are o viziune extraordinară. E un profet veritabil. În 1905 prevede prăbușirea iminentă a monarhiei habsburgice, nici un deceniu nu va mai dura până la descompunere. Așa a și fost. Peste 10 ani trozneau încheieturile putredului imperiu ocrotit zadarnic de acvila cu două capete.

Deci o analiză științifică a procesului economic a determinat pe Paul Louis să conchidă asupra unui sfârșit neînlăturabil, cu siguranța unei operații matematice.

În materie socială este foarte important să ai această siguranță de pătrundere a factorilor cari hotărăsc de destinul unei țări.

În dezvoltarea României ne-ar fi extrem de prețioși asemenea gânditori, cari să întrevadă din vreme încotro mergem, ce trebuie să facem pentru a nu periclităm ființa statului nostru ieșit așa de greu din negurile veacurilor trecute.

Cât de necesară este o analiză sociologică permanentă și sub multiplele fețe a realității românești!

Ion Clopoțel

○ poezie

În cimiter arborii mă salută
Le sunt eunoscut de mult.

A murit cineva. Sună clopotul mănăstirii.
Și cîntarea fără spaimă o ascult.

Pe mine moartea nu mă 'nfricoșează.
A trece din viața caldă 'n mormînt! . . .
— Sufletul meu va trăi în veșnicie
Ca fulgerul ce aleargă 'n vînt.

Emil Isac

DOBROGEA

Dacă-ți arunci ochii*) pe o hartă etnografică a Dobrogei, nu se poate să nu rămâi uimit de marea împetritură de neamuri ce locuiesc pe acest colțisor de pământ: afară de românii băștinași și de cei veniți mai târziu de prin toate părțile româniei, ici mai mulți, dincolo mai puțini, găsești fie amestecate în de ele fie izolate, neamuri a căror partrie adeseori trebuie s'o cauți la mari depărtări: turcii din miazăzi, tătarii dela răsărit, bulgarii veniți din Basarabia ori din Bulgaria, lipoveni sectari alungați din Rusia pravoslavică, găgăuți, creștini cu vorba turcească, nemți cari au inemerit aici trecând prin Basarabia, ca să nu mai vorbim de târgoveșii evrei, greci și armeni cum și de ne-lipsiții de pretutindeni țigani, așezați ori nomazi, creștini, dar mai ales musulmani. Dacă prin sate populația tinde să se grupeze după ființa ei etnică — vedem cu ochii cum dispar intrușii din satele a căror populație este fie românească, fie bulgărească, tătărească ori nemțească — în orașe dimpotrivă împetritătura se tot accentuează prin adaosul necurmat de elemente de tot felul cari vin din satele învecinate ori de aiurea după lucru ori după negoț. Rar colț de pământ care să prezinte o mai mare varietate din acest punct de vedere. Dar, lucrul acesta nu este un fenomen special al timpurilor noastre, ci, de când avem puțină să cunoaștem această țară, lucrurile ni-se prezintă la fel și e de ajuns să privim înfățișarea etnică a ei într'una din epocile îndepărtate când popoarele de astăzi nu se iviseră încă, pentru a vedea aceasta. Să luăm deci unul din momentele pe cari le cunoaștem mai bine și anume sfârșitul al doilea după Christos, adică timpul când împărăția romană, ajunsă la apogeul puterii ei, după o victorioasă luptă milenară, se oprește o clipă în loc, pentru ca apoi să se istovească sub neincetatele lovituri din lăuntru și din afară. Suntem deci pe vremea lui Marcu Aureliu și a urmașilor lui. În Dobrogea, pe vremea acea o parte din provincia Mesia inferioară, parte care mai târziu va alcătui o provincie deosebită sub numele de Scythia mică, găsim următoarele neamuri: Mai întâi o

populație străveche tracă, fie romanizată, fie păstrându-și pe de-a 'ntregul caracterul ei etnic, alături de populații trace de curând venite din sud. Alături de aceștia și iarăși fie amestecați fie grupați aparte vedem mai întâi romani sau mai bine zis romanizați — unii neștiind bine latinește — originari din toate părțile imperiului și aduși aici fie prin colonizare, fie aduși și lăsați de legiuni ori asvârliți de nevoile vieții, apoi greci prin sânge, ori grecizați de prin Egipt și Asia mică, Sirieni cari-și păstrează limba și-și scriu pe piatra de mormânt epitaful în limba și cu caracterele lor semite. Mai întâlnim rămășițe de ale Celților, ce năvăliseră cândva peste peninsula balcanică, și dela cari ni-s'au păstrat chiar nume de sate și orașe. Pe lângă toți aceștia trebuie să mai fi trăit aici în vremea aceea și alte neamuri, mai ales nordice Castoboci, Carpi, Sarmati despre cari știm că făceau dese incursii în provincie, dar ale căror urme s'au pierdut pentru istorie.

Și în cea ce privește credința religioasă, găsim îngrămădite în acest mic spațiu mai toate cultele din întinsa împărăție, iar dacă ne-am arunca privirea numai cu un veac mai târziu, atunci când granițele romane încep să se sfărâme sub presiunea neamurilor germane și apoi slave, amestecul acesta ne-ar apare și mai desăvârșit. Dar socotesc că atâta va fi de ajuns ca să se văză ceea ce am spus mai sus în privința caracterului etnic al acestei provincii în tot decursul istoriei.

Cauza de căpetenie a acestui fapt stă mai ales în forma și în așezarea ei geografică.

Dobrogea, deși la prima vedere ar părea o prelungire a peninsulei balcanice, n'are totuși nimic de a face cu aceasta, nici din punctul de vedere al conformației geologice, nici din punctul de vedere geografic. Din punctul de vedere geologic ea nu este altceva decât ultimele rămășițe ale unor munți dispăruți, munții Sarmatici, care se întindeau, înainte de a se fi format Carpații dela Nord-Vest spre S. E. prin Moldova de azi până la Mare. Masivul muntos din nordul ei și substratul pietros din mijloc, nu sunt altceva decât baza ultimei ramificații a acestor munți, cari n'au nimica comun cu Balcanii, Din punct de vedere geografic, în starea actuală ea este o peninsulă în-

conjurată din trei părți de Dunăre și Mare. Ea este fără stâncoasă prin excelentă, este despărțită prin Dunăre de câmpia munteană și basarabeană de formație mai nouă și de ținutul balcanilor prin Câmpia dunăreană sudică, prelungită prin cadri-laterul actual până la mare. Astfel că pe bună dreptate ea poate fi considerată ca o țară aparte, cu împrejurări fizice speciale și deci merită să joace în istorie un rol deosebit de al părților din jurul ei. Așezarea ei geografică pe de altă parte, îi dă un rol deosebit în desfășurarea istorică a vieții omenești pe aceste meleaguri. Intr'adevăr, stăpânirea ei, din partea unei puteri sudice, constă de o primjdie continuă pentru stăpânirea din stânga Dunării prin posibilitatea mișcării de învăluire ce se poate desfășura între cele două puncte extreme: vărsarea Argeșului și vărsarea Prutului în Dunăre, și de aci necesitatea pentru cei din stânga de-a stăpâni cu orice preț această țară.

Cu alte cuvinte, pe când pentru oei din dreapta Dunării, ea constituie un anghiu ofensiv, pentru cei din stânga o fortăreață, ușor de apărat prin însăși natura foarte vălurită a terenului. Acest caracter apare foarte bine, și de câte ori lumea din nordul Dunării intră în conflict războinic cu cea din sud. O foarte repede ochire asupra principalelor conflicte de asemenea natură ne va dovedi cu prisosință aceasta.

Pe vremea stăpânirii scite, Dobrogea cu siguranță a fost supusă stăpânirii acesteia de peste Dunăre și cea mai bună dovadă este faptul că un rege scit își ia soție din orașul grecesc dobrogean Histria, cum și micile stăpâniri scite. Când Darius al lui Histaspes regele Persilor pornește în veacul 6 a. c. contra Scythilor pentru a răzbuna o invazie a acestora în Persia, el apucă drumul prin Europa prin Tracia și își formează baza de operații în Dobrogea din care pleacă la atac pe un pod de vase aruncat peste Dunăre în dreptul orașului Isaceea de azi.

Odată încercarea lui Darius neisbutită și răzburarea lăsată baltă, teritoriul rămâne iarăși în stăpânirea Scitilor, pentru a ncepe a fi populat tot mai mult de seminiți trace venite din Sud — căci de o populație compactă scită nici nu poate fi vorba, ci numai de-o stăpânire de pradă și de tribut — până când în vremea macedoneană vedem aici ivindu-se mici înjghebări trace, care stau în legături și poate în oare cari

*) Articolul acesta despre Dobrogea servește ca introducere la lucrarea: „Schife istorice dobrogene”, care va apare în cursul anului acestuia.

legături de vasalitate cu noua stăpânire tracă ce se înfiripează în stânga Dunării sub denumirea de regatul get.

Luptele în această epocă se țin lanț și regatul traco-macedonean al lui Lysimach se întinde pe încetul de-alungul mării spre Nord până la Dunăre și numai după ce își asigură stăpânirea asupra acestei provincii Lysimach se încumetă să atace pe Geți în țara lor din stânga Dunării, de unde se va întoarce de altfel cu gloria militară nu tocmai intactă. Când în locul regatului get din câmpie se ridică cel dac din Munții Carpați, în politica acestuia de extindere era cuprinderea întregului ținut până la Dunăre și a ținutului dintre Dunăre și mare mai ales. Astfel îl vedem pe Burebista în sec. I. a. c. stăpân efectiv al ambelor maluri ale Dunării și al întregii Dobrogei până de parte în jos aproape de golful Burgas, amestecându-se în certurile dintre romani, cari strămutaseră teatrul războiului civil în Macedonia. Puțin timp după aceea, când se consolidează Imperiul roman și ajunge la Dunăre, mai întâi indirect, prin regii traci vasali, apoi direct prin legiunile sale, ocupă această provincie și pornește să colonizeze mai intens, așa cum n'a făcut pentru restul noii provincii Moesia, cum n'a făcut de loc pentru Tracia de curând anexată și pentru Macedonia mai dedemult cucerită. Iar când regatul dac către sfârșitul veacului I. p. c. regenerat și ridicat la atâta putere că se încumetă a înfrunta Roma, deși în greaua și neegală luptă întreprinsă centrul acțiunii războinice se desfășură în partea apusană a regatului cu obiectiv din partea romanilor Capitala lui Decebal, totuși ochii acestui strașnic general se îndreaptă și asupra Dobrogei pe care încearcă s'o stăpânească sau s'o facă inofensivă, dacă nu direct cel puțin prin aliații săi din nord, Sarmați, Roxolani și Dzeu mai știe ce alte neamuri. Și când Traian pornește lupta împotriva lui Decebal, utilizează și această cale de atac a Dobrogei, respingând de aci pe aliații regelui dac (ale căror căpetenii prinse le va reprezenta pe crenelurile monumentului triumfal dela Ademaclisi, legate de copaci), trimite un corp de auxiliari, care trecând Dunărea pe la vărsarea Siretului și înaintând pe valea acestui râu în sus, apoi pe a Oituzului, a pătruns în Transilvania, învăluind astfel din spre răsărit Cetatea aceasta de

munți, precum alt corp expediționar va fi executat o identică mișcare învăluitoare dinspre apus, strângând astfel pe regele dac într'un arc de fer din care cu toată sălbateca-i energie n'a mai putut scăpa.

Importanța cea mare ce să dă acestei provincii și după cucerirea Daciei se vede și din organizația militară excepțională ce i se dă, așezând în ea două legiuni și nenumărate trupe auxiliare pe lângă flota de Dunăre înființată deja de mai nainte și al cărui centru se găsea chiar în punctul cel mai vulnerabil al Dunărei, acolo pe unde a trecut Darius, pe unde vor trece mai târziu barbarii germani, slavi și turani, și pe unde vor trece în vremile mai noi turcii împotriva Moldovenilor, Rușii și Turcii unii împotriva altora, la Isaaccea de astăzi, Noviodunum de atunci.

Această importanță strategică a provinciei i-a făcut de Romani și mai apoi pe Bizantini s'o fie cu strășnicie, pe Români să tot încerce până târziu în veacul XVII-lea s'o stăpânească, pe Turci s'o dispute cu îndărătnicie. Tot pentru stăpânirea ei în timpul ultimului război au curs atâtea valuri de sânge.

Nu e de mirare deci, dat fiind faptul că fiecare stăpânitor al ei în decursul atâtuia amar de vreme a căutat să-și întărească stăpânirea nu numai prin forța armelor, ci și prin forța tot atât de puternică a fidelității locuitorilor, aducând aici populație credincioasă, care să se miște în sfera intereselor ei, nu e de mirare că în totdeauna Dobrogea din punctul de vedere etnic se prezintă ca un amalgam, în care însă predomină și până astăzi vechiul substrat tracic romanizat, întărit neconținut prin elemente romanice venite fie din Carpați, fie de peste Balcani.

Atâtea frământări pentru stăpânirea acestui pământ, atâta muncă desfășurată pentru păstrarea ori pentru cucerirea lui nu s'a putut să nu lase urme. Și într'adevăr, rar colțisor de pământ care să cuprinză în sânul său atâtea rămășițe ale celor mai puternice civilizații, cari s'au oglindit în apele Dunării, din cele mai vechi timpuri și până azi. Trecând peste civilizația scită care a lăsat urme puține sau mai bine zis, ale cărei urme nu le cunoaștem întru cât imensa mulțime a movilelor, care nu aparțin toate epocii istorice, nu este mai de loc explorată, avem în Dobrogea o puternică civilizație greacă, repre-

zentată prin marile cetăți dela Mare, Histria, Tomi, Callatis și Dionysopolis și printr'o puzderie de alte așezări mai mici în dependență de acestea, civilizație care se ivește aici încă din sec. VII. înainte de Cristos și dăinuiește trecând prin multe și grele primejdii până în preajma căderii Bizanțului, preț de aproape 20 de veacuri. Avem apoi civilizația romană ascunsă sub ruinele atâtor lagăre militare, municipii, așezări rurale și cimitire, cu cari stăpânitorii lumii au împănat acest pământ în primele patru veacuri ale erei noastre. Avem urme ale civilizației trace răspândite peste tot locul, amestecate cu celelalte două, cu care a trăit la oaltă în mai bună sau mai rea înțelegere, primind influențe și influențând la rândul ei asupra lor. Avem urme ale culturii italiene medievale de-alungul Dunării și a Mării. Avem în sfârșit urme ale civilizației pe care au putut s'o aibă veneticii de mai târziu, turci, tătari, lipoveni și celelalte neamuri, căci fiecare popor are un fel propriu de a înțelege viața și chiar atunci, când adoptă o cultură streină, o preface după felul său de a fi.

Toate aceste civilizații contemporane ori succesive, zic, au lăsat urme, care în decursul atâtor veacuri au umplut tot pământul, ba, pe alocuri s'au suprapus așa fel că dela suprafață până la adâncime de mai mulți metri tot săpând dai peste urme ale unor epoci din ce în ce mai vechi ca și când ai găuri cu casmana ta îndelunga și vecinic curgătoarea vreme. Este acest pământ ca o carte în care se află pecetluită istoria neîntreruptă a celor 27 veacuri de civilizație.

E o comoară neprețuită pentru cercetătorul istoric și cel care a simțit odată fiorul descoperirii unei noi licăriri de lumină în bezna aceasta atât de adâncă a trecutului, pentru acela nu mai există odihnă, sufletul lui neconținut îl mână spre aceste meleaguri, care ascund atâtea viață.

Prea puțin s'a cercetat până acum din această nesfârșită arhivă. Dar chiar și numai cu atâtea, gândul poate reconstitui ceva, o bună parte din cele trecute, și fiindcă șocotim că e păcat, ca lucruri atât de frumoase să fie partea numai a câtorva pe cari înclinările lor sufletești îi mână spre astfel de cercetări, sunt scrise cele de mai la vale.

D. M. Teodorescu

Lupta contra epizootiilor

Trebuie să fi existat din timpurile cele mai vechi măsuri de combatere a boalelor contagioase la animale.

După cum oamenii bolnavi de boale contagioase erau izolați, după cum casele celor morți de lepră erau arse din cele mai vechi timpuri, de sigur se luau măsuri și contra epizootiilor pustuitoare. De sigur, apoi, acele măsuri nu erau nici generalizate, nici legitimate, ci se luau după buna chibzuială a conducătorilor cetăților, provinciilor sau statelor. Ele încă nu erau nici destul de eficace, fiindcă mari epizootii, cum a fost cea din mijlocul veacului al optsprezecelea, au nimicit vitele unui continent întreg aproape în totalitatea lor.

Primele norme ale unei legiuri cu privire la epizootii este aceea încercată de Frideric cel Mare în Silezia pentru combaterea pestei bovine. Regulamentul acestui înțelept rege poartă data de 29 Noiembrie 1765. Nu era de fapt o lege sanitară, ci creierea unei societăți de asigurare și de apărare contra epizootiilor. Acest regulament a fost întins în 1803 asupra dalacului, turbării și altor boli contagioase.¹⁾

Prima lege pentru combaterea epizootiilor în Germania a fost legea din 7 Aprilie 1869 care privea tot combaterea pestei bovine în statele din nordul Germaniei, întinsă prin legea din 21 Mai 1878 asupra întregului imperiu.

Inițiativa combaterii prin lege fiind Germania vom cerceta aci întâiu, în scurt, legile de combaterea epizootiilor în această țară.

Actualmente sunt în vigoare în Germania două legi de combatere a epizootiilor. Este legea din 7 Aprilie 1879, pentru întreg imperiu, pentru combaterea pestei bovine (Rinderpest Gesetz) și legea din 26 Iunie 1909, pusă în practică în 1 Mai 1912 pentru întreg imperiu, pentru combaterea epizootiilor (Reisvichsenchen Gesetz).

Această din urmă lege reglementează măsurile de combatere a tuturor boalelor contagioase la animale afară de pesta bovină. Ea se întin-

de asupra tuturor animalelor folosite, de muncă și de formă, inclusiv câinii, pisicile și păsările de curte (§ 1). În primul rând ea reglementează apărarea contra epizootiilor venite de peste graniță. În acest scop oprește introducerea în țară a animalelor care au suferit de o boală contagioasă, sau bănuite că ar fi bolnave, precum și a produselor, părților sau cadavrelor unor asemenea animale, sau orice lucru care ar putea fi contagios (§ 6). În ce privește reglementarea apărării contra epizootiilor în interior, legea impune obligația de anunțare a tuturor cazurilor de boale contagioase la animale și așează o regulată și atentă constatare a izbucnirii oricărei epizootii. Legea din 1912 prevede 17 boale contagioase la animale și păsări supuse obligației de anunțare (§ 10).

Legea germană prevede toate măsurile de prevedere și de represiune în amănunt pentru fiecare fel de boală §§ 18—30). Ea prevede și despăgubirile ce se cuvin a se da proprietarilor de vite, a căror vite au fost ucise din ordinul administrației și poliției sanitare (§§ 66—68).

În România prima lege pentru combaterea epizootiilor a fost legea din 28 Mai 1882 (Legea de poliție sanitară veterinară). Această lege a fost complectată și modificată în 1889, 1896, 1898, 1900 și 1901.

Această lege se referea la următoarele boale contagioase: Pesta bovină, pleuro-pneumonia la vitele mari, vărsatul la oi și capre, răia la cai, măgari și catări, boalele veneriane benigne și maligne, febra tifoidă la porci, turbarea, dălacul, pneumo-enterita și brânca infecțioasă la porci, tuberculoza la cornute, febra tifoidă la cai, holera la păsări, pneumonia infecțioasă la porci.

Ca măsuri de combatere a introducerii epizootiilor din străinătate legea obliga pe importatori de a prezenta la frontieră certificate de proveniență și de sănătate. Vitele care proveneau din țări unde băntuia o epizootie, sau au trecut prin asemenea țări erau respinse la import. Era oprit de asemenea introducerea animalelor moarte sau resturile acestora, precum și nutrețe sau orice luc-

ruri care puteau fi purtătoare de contagiu, dacă proveneau de țări infectate. Statul închidea granița total sau parțial către țările vecine infectate.

Legea oprea și exportul vitelor bolnave.

Ca măsuri de combatere a epizootiilor în țară, legea prevedea supraveghearea uzinelor de graniță în cazul când în o țară vecină băntuia o epizootie, oprea circulația animalelor bolnave, sau bănuite de boale contagioase, impunea examinarea sanitară a animalelor aduse la târguri, examinarea veterinară a vitelor înainte și după tăierea în abatoare introducea obligația de anunțare a cazurilor de boală contagioasă, impunea separarea animalelor bolnave sau bănuite ca bolnave de o boală contagioasă, oprea deschiderea de târguri în locațiile infectate, ordona inocularea vitelor supuse contagiunii, uciderea animalelor bolnave sau bănuite de boale contagioase, distrugerea cadavrelor animalelor foste bolnave de boale contagioase prin îngropare adâncă, ardere, sau agenți chimici, precum și nutrețul și gunoiul rămas dela ele, și apoi desinfecția locurilor unde au stat animalele bolnave sau bănuite.

Legea prevedea apoi dispoziții speciale pentru diferitele boale contagioase, pentru prevenirea și represiunea lor.

Proprietarii ale căror vite bolnave de boale contagioase sau bănuite fuseseră ucise din ordinul autorităților, erau despăgubiți.

Primeau ca despăgubire valoarea întreagă a animalului ucis din cauză că a fost bolnav sau bănuie de pestă bovină, sau în scop de a se stabili diagnoza vre-unei boale contagioase, cu excepțiune de cele ucise pentru a constata turbarea. Se mai plătea ca despăgubire valoarea întreagă pentru cai, catării și măgarii uciși ca bănuieți a fi atacați de răpciugă și cârtiță și la a căror autopsie nu s'a putut constata existența nici uneia din aceste boale, pentru vitele cornute mari cari au murit în urma inoculațiunii cu virusul pleuro-pneumoniei contagioase și acele cari s'au ucise ca bănuite însă la a căror autopsie nu s'a găsit nici un semn al acestei boale.

Se despăgubea cu trei sferturi din valoarea lor întreagă vitele cornute bolnave de pleuro-pneumonie contagioasă și ucise, vitele cornute ucise ca bănuite de pleuro-pneumonie contagioasă și la a căror autopsie s'au

¹⁾ Al. Fratzscher, Landwirtschaftliche Versicherung, Berlin 1914, pg. 86.

constatat leziunile acestei boale.

Se despăgubea cu jumătatea din valoarea lor întreagă caii, cătării și măgarii ucși, fiind bolnavi de răp-ciugă și cărțiță.

Valoarea maximă a despăgubirii nu putea trece peste 200 lei. Din despăgubire se scădea valoarea res-turilor utilizabile.

Se despăgubea, prin lege, și obiec-tele distruse cu scopul de a face dis-infectare completă.

Nu erau despăgubite animalele bolnave ucise pentru care nu se fă-cuse cuvenite declarație, animalele îmbolnăvite 10 zile după introduce-rea lor în țară, 90 zile pentru caii bolnavi de răp-ciugă și 180 zile pen-tru vitele bolnave de pleuro-pneumo-nie contagioasă.

Legea creia și un fond de epizootii din care se plăteau despăgubirile și se făceau desinfecțiile.

Aceasta a fost abrogată și înlocuită prin legea din 2 Decembrie 1912 (Legea de poliție sanitară veterinară) și astăzi în vigoare și extin-să asupra teritoriului întregii Româ-nii mari prin Decretul-lege No. 2344 din 8 Iunie 1920. Legea din 1912 are un regulament de administrație pu-blică pentru serviciul sanitar veterinar de frontieră din 15 Ianuarie 1915.

Legea din 2 Decembrie 1912 are patru părți și 78 de articole.

Boalele contagioase la care se a-plică măsurile de poliție sanitară ve-terinară prevăzute în legea din 2 Decembrie 1912 sunt:

1. *Pesta bovină* (ciuma) a rume-gătoarelor mari și mici; 2. *Pleuro-pneumonia contagioasă* a vitelor cor-nute mari; 3. *Cărbunele emfizematos* (simptomatic); 4. *Dalacul* (cărbune-le bacteridian antrax) la toate anima-lele domestice; 5. *Tuberculoza* la spe-cia bovină; 6. *Turbarea* și 7. *Septice-miile hemoragice* la bou, bivol, cal și oaie; 8. *Răp-ciuga solipedelor*; 9. *Du-rina și exantemul genital*; 10. *Febra afluoașă*; 11. *Variola* (vârșatul) oi-lor; 12. Brânca (rugetul) porcilor; 13. *Pesta și pneumonia infecțioasă* a porcilor; 14. *Pesta și holera pasă-rilor*; 15. *Răia solipedelor* (cai, ca-tări, măgari) și a oilor.

Prin decret regal oricând se poa-te complecta cu alte boale contagioa-se și parazitare.

Ca și legea din 1882, legea din 2 Decembrie 1912 prevede în primul rând măsurile preventive de luat pen-tru împiedecarea introducerii în țară din străinătate pe calea importului sau contrabandei a boalelor conta-gioase la animale.

Organele diplomatice și consulare ale țării în străinătate au datoria să țină în curent Ministerul de agricul-tură și domeniul pe cale directă des-pre apariția, mersul și stingerea boa-lelor epizootice în țările respective. De asemenea, prefectii județelor de frontieră și toți funcționarii admini-strativi, vamali, medici veterinari dela frontieră au datoria a se infor-ma asupra stării sănătății vitelor din țările vecine și să comunice direct Mi-nisterului de agricultură și domeniul ivirea boalelor epizootice.

Intemeiat pe aceste informații Mi-nisterul de agricultură și domeniul are facultatea, prin lege, de a opri sau a restrânge importul și tranzitul speci-ilor de animale amenințate, produsele brute ale animalelor, nutrețurile și orice alte obiecte ce pot fi purtătoare de contagiu.

Mai mult, Ministerul de agricul-tură și domeniul, în caz când o țară ve-cină este bătuită de o epizootie care amenință și țara noastră, are datoria de a forma o zonă preventivă la granița acelei țări.

Pentru a se putea împiedeca întro-ducerea unei epizootii în țară anima-lele și produsele brute de origine a-nimală, aduse la import trebuie să fie însoțite de un certificat veterinar de origine și sănătate. Certificatul de origine va arăta dacă animalele sau produsele provin dintr'o țată conta-minată. Certificatul de sănătate va arăta dacă animalele sunt atinse sau nu de o boală contagioasă. Afară de aceasta animalele și produsele brute de origine animală nu pot fi introduse în țară decât prin punctele vamale unde sunt organizate oficii veterinare. Toate animalele sunt cer-cetate la vamă de medicii veterinari, și dacă animalele aduse pentru im-port, sunt bolnave nu au semne ce pot fi bănuite ca atinse de vre-o boală contagioasă sunt respinse și dacă nu sunt reprimite de țara vecină, sunt ucise.

Dacă examenul clinic nu e conclu-dent animalele pot fi reținute la fron-tieră timpul necesar, sub observații-le medicilor veterinari. Iar dacă ofi-ciul veterinar dela frontieră crede necesar poate dispune ca și după în-trarea în interiorul țării, animalele importate să fie ținute sub suprave-gherea medicilor veterinari oficiali.

Legea pretinde ca și animalele ce vin la export să fie însoțite de un certificat al unui medic veterinar ofi-cial.

(Va urma).

N. Ghiulea

Impresii dobrogene

... Și marea se sbate sub mal;
Aud cum se plânge Ovid . . .
Văzduhul îmi pare că-i vid . . .
Și Crivățul, bate,
Pustiuri sarmate
Și soarele pare de-opal.
Cu ochii țintiți peste mare,
Că plânge Ovid, mi se pare;
Că plânge Ovid, mi se pare
Și scrie scrisoare cernită
Corăbii s'o ducă grăbită,
S'o ducă corăbii la Roma iubită
Lui August să-i ceară îndurare.

*

Pustiuri tăcute,
Pustiuri barbare,
Pe-aceia, odată,
Sarmatice care
Purtat-au pe tristul poet. —
In sufletu-i nemângâiet,
Când dragoste ne 'ngăduită
Aprinse scântee vădită,
Pustiuri tăcute
Pustiuri barbare,
Pe-aceia purtară,
Sarmatice cară,
Pe blândul și tristul poet.

*

Că plânge Ovid, mi se pare
Lui August cerând îndurare . . .
Iar Crivățul, bate,
Pustiuri sarmate
Și Istru
Și Tomis
Și mare.

V. I. Bergheanu

PROCESUL IDEILOR

Regele Midas avea urechi de măgar. Un singur om o știuse la început. Un barbier îi pipăise pentru întâiaș dată urechile păroase.

Descoperitorul vițiului regese știa că se joacă cu moartea posedând secretul. Greu-tatea lui îl chinuia. Gândul că un cap de-asupra tuturor celorlalte capete e îm-podobit cu urechile celui mai nerod din-tre animale, îl înspăimânta. Iar admira-ția celor mulți în fața regelui urechiat îl umplea de mânie.

Bărbierul lui Midas nu era numai de-cât guraliv. Era un om care cunoștea minciuna și-ar fi dorit să o distrugă, da-că spaima nu i-ar fi înghețat cuvintele pe buze.

Era un laș. Mai puternic decât el era însă dorința de a doborî de pe pedestal-ul admirației un idol fals.

Spre a-și împăca lașitatea și conștiin-ța, bărbierul lui Midas avu o idee genia-lă. Săpă la marginea orașului o groapă și își șopti secretul în adâncul ei. O aco-peri apoi cu humă și plecă liniștit spre acasă.

Deasupra groapei au crescut însă niște plante ciudate. Frunzele lor și-au șoptit între ele taina lui Midas. Și întreaga țară cunoscu că Midas avea urechi de mă-gar.

Cățiva juriști în secolul nostru i-au

făcut procesul bărbierului lui Midas. Procurorul îi ceru pedepsirea. Apărarea îi ceru achitarea.

Rechizitorul procurorului fu următorul:

— Bărbierul lui Midas ajuns în stăpânirea unui secret, dăunător prestigiului șefului statului, a săvârșit o crimă de neiertat descoperindu-l mulțimii. Sunt lucruri, pe cari credința obștească le-a pus deasupra oamenilor. Sunt zei creați din necesitate, diguri în fața valurilor de patimă omenească. Ochiul trebuie să-i primească pe aceștia și nu să-i privească.

Deasupra tuturor stă ordinea socială. Dreptul ei nu trebuie discutat. Prin faptul că există la un moment dat, și-a câștigat dreptul de a fi și de-asupra tuturor.

Nimeni să n'o atingă. Dacă e lipsită de înțelepciune, moare prin ea însăși. Nu trebuie însă stropită cu sânge. Evoluția e lentă. Înzădar am încerca să descoperim înțelepciune la un copil. Înțelegerea îi vine cu anii.

Apărătorii au pledat pentru bărbierul lui Midas astfel:

— Bărbierul lui Midas cunoscuse minciuna unui veac. Trebuia oare să tacă în fața idolului fals, când îi pipăise urechile?

Oamenii primesc minciuna astfel cum au auzit-o. Cu toții au învățat că Midas stă mai presus de ei și are urechi de aur. Dacă cineva îi atinge urechile păroase, nu trebuie oare să le arate celorlalți alt drum și nu pe cel bătătorit de un asin?

Din cauza minciunii oamenii se învârtesc într'un cerc vițios, până când cad amețiți și câte un singuratic, care a plecat pe drumul cel adevărat, se reîntoarce să-l ducă cu sine.

Bărbierul lui Midas a avut tot dreptul să descopere secretul.

Procesul bărbierului lui Midas e veșnic actual.

Secolul al nouăsprezecelea rostește pentru prima dată marea sentință. „Ideea nu se pedepsește chiar dacă e criminală.”

Motivul nepedepsirii sunt altele decât acelea care ar trebui să fie. Impunitatea se acordă pentru-că deși există rezoluțiunea (criminală), nu este irevocabilă, și e departe de realizare.

Dar alta trebuie să fie justificarea.

Masele sunt inconștiente. Ele dorm pe drumul vieții. Nu reacționează și nu se sbat, pentru-că nu văd nici în stânga, nici în dreapta. Și atunci cei ce îi conduc, cred că i-a convins că le-a ales calea cea bună.

Iar din când în când se ivește câte un iluminat. Cuprins de milă le țipă în ureche celor adormiți minciuna, și îi trezește. Și atunci se străbat alte drumuri.

Dacă evoluția nu face salturi, omeniara ar progresa totuși mai repede lăsată să eugete în voie. Dacă ar fi existat libertatea ideii, acum ar fi cu mii de ani înainte.

Amenințarea cu unele curente nesănă-

toase nu există. Acolo unde libertatea e deplină, se formează o singură voință, ceilalți puțini se risipesc în sute de direcții.

Numai războaiele crează eroi. Numai prigonirea ideilor crează curente potrivnice celor cari sunt admise.

Bărbierul lui Midas și-a șoptit secretul unei groape și a fost destul să-l cunoască o lume întreagă. Astăzi în locul frunzelor îl poartă de-alungul pământului florile negre ale tiparului. Flori mici, flori mărunte, sunt mai puternice decât cel mai puternic țipet. Abia șoptesc și s'aud la mii de kilometri.

De aceia prigoana împotriva lor e mare.

E aceiași în România, în Spania, în Rusia și Italia. Mussolini și Duca vorbesc la fel. Un bolșevic se înțelege de minune cu Primo de Rivera.

Cine ar putea să cunoască ale cui sunt cuvintele dacă n'ar preciza nume.

„Vechile acuzațiuni despre înăbușirea libertății presei din partea tirăniei fasciste nu mai au nici un credit. Presa cea ma liberă din lumea întreagă este presa italiană. În alte părți ziarele sunt la ordinele partidelor. În Italia jurnalismul fascist e ca o orchestră. Nota „la” e comună. Nota aceasta și-o dă sie-și fiecare ziarist. El știe cum să servească regimul și nu așteaptă în fiecare zi cuvântul de ordine...”

Și Presa națională servește regimul (fascist) ilustrând opera de fiecare zi, creind și menținând un mediu de aprobare în jurul acestei opere.”

Așa vorbește Mussolini. Și astfel vorbese toți cei ce au în mână puterea. Puteți vorbi despre orice, ne puteți lăuda, să vă feriți de un singur lucru, să-i descoperiți mulțimii urechile de asin ale lui Midas.

Și zi de zi i-se fac procese răsunătoare ideii.

Ion Munteanu

OVIDIU

(Tr. III, 8.)

Ah, eu acum aș dori să mă urc în căruța din care
A aruncat Triptolem aspra sămânță'n pământ!
Cât aș dori să'nfrânez ai Medeei bălauri pe care
I-a înhămat, când fugi din cetățuia-ți, Corint!
Cât aș dori ca să iau pentr'un zbor doar vestitele-ți pene:
Pe-ale tale, Persen, sau pe-ale tale Dedal,
Ca, despiciând prefiratul văzduh, cu ale mele aripe,
Pe neașteptate să văd dulcele țării pământ,
Părăginită-mea casă și pe credincioșii tovarăși
Și mai ales să revăd chipul iubitei soții,
Ce însemnează, nebune aceste dorințe zadarnici
Care împlinite n'ar fi nici mai târziu, nici acum?
Când ai ceva de dorit imploră puterea lui August
Și îl imploră, te roagă de el, Zeul ce-amar te-a'ncercat.
Pene și car zburător numai el e în stare să-ți dee;
Voe de-ți dă să te'ntorci, aripi pe loc vei avea.
Dacă atâta-i cer doar — mai mult aș putea să-l rog oare —
Teamă îmi e că ce-l rog, o să îi pară prea mult.
Poate cândva am să-i cer — și-atunci cu sfiala în suflet —
Chiar și aceasta, când el ura'și va fi stămpărat.
Dar cel puțin — ceace pentru mine-i un dar fără seamăn —
Voe să-mi dea ca să plec — oriunde ar fi — de-aici.
Nu îmi priește nici clima, nici apa, nici boarea, nici țara,
Trupul îmi este mereu de lăncezeală cuprins.
Fie că boala din suflet în mădulare întrat-a,
Fie că-i clima de-aici pricina răului meu,
Cum am ajuns în surghiur, îmi pierdu-i orice somn, iar prin piele
Oasele-mi ies și nu pot nici o mâncare să gust.
Frunzele vestede cum pălite de întâile brume
Toamna pe când le-a pișcat frigul, al iernii pristav,
Astfel e și trupu-mi, și nici o putere nu-l înviorază
Căci e mereu frământat de plângătoare dureri.
Nu-mi e mai zdarvăn ca trupul nici sufletul, cî amândouă
Sânt șubrezite la fel și e'ndoit al meu chin.
Ca o intrupată nălucă îmi șade infipt înainte
Chipul destinului meu cu un contur lămurit
Ori și când văd acest loc, cu datina, portul și limba
Geților, și mă gândesc ce am ajuns și ce-am fost,
Ah, mă cuprinde așa dor de moarte că-mi vine să blestem
Că nu își stinse Cezar ura-i în sângele meu.
Insă, fiindcă a sa mânie a fost așa blândă,
Să-mi ușureze al meu chin dându-mi aiurea loc de exil.

Șt. Bezdechi

Fuziuni de bănci

Cu problema concentrării capitalului bancar m'am ocupat în mai multe rânduri; imboldul, de a mă ocupa din nou cu problema fuzionării, mi-l dau mișcările recente în viața bancară.

Conform știrilor, două concentrări mari de capitaluri sunt în curs, prin care se crează două institute puternice minoritare în Ardeal. Prima, este înființarea unei bănci de credit fonciar, prin fuziunea a 9 bănci săcuiești sub egida Cassei de Păstrare și Băncii de Credit din Cluj cu menirea de a alimenta cu credite pe amortizare întreprinderile industriale și comerciale săcuiești. Aceasta ca urmare a intervenției Sindicatului băncilor minoritare din Ardeal, care a infierat fără jenă în ultimul său congres uzura nemiloasă practică de micile bănci maghiare din Săcuime — pe care temă s'a ivit și o polemie gazetărească foarte aprinsă, aducându-se acuzații grave conducătorilor băncilor acestora. În congresul de astă vară s'a făcut o comparație foarte justă între băncile românești de odinioară, cari mai presus de toate au avut în vedere — în prima linie — scopuri naționale: de a sprijini cu credite ieftine agricultura și mica industrie românească și numai în a doua linie s'a urmărit un folos negustoresc, până când băncile minoritare au exploatat fără milă țărâniimea maghiară, stânjenind-o în orice progres printr'o politică de dobânzi, numite cu drept cuvânt, uzurale.

A doua mișcare de mare importanță este aducerea la îndeplinire a fuziunii celor 2 mai mari institute financiare, din Bănat, anume: fuziunea de mult proiectată a Cassei de Păstrare Civile din Arad cu Banca Centrală Svăbească din Timișoara. După această transacțiune, capitalul societar al institutelor fuzionate se va urea la total 130 milioane lei, iar rezervele vor întrece suma de 70 milioane lei. Deja înainte de fuziune, aceste două bănci dispuneau la finea anului trecut de active în sumă totală de lei 1,219.147.424. — și au administrat depuneri de peste 900 milioane lei. Ambele dispun de 52 sucursale și 34 filiale. Prin organizația atât de vastă a devenit noul institut una dintre cele mai mari organizații financiare din provinciile alipite, care s'a infipt în cel mai bogat ținut din Bănat.

Concentrările acestea remarcabile ale capitalului minoritarilor din Ardeal, noi românii nu putem să le privim cu indiferență. Avem în fața noastră o organizație puternică a băncilor săsești apoi o concentrare însemnată de capitaluri a băncilor săcuiești — care se va aduce în scurt timp la îndeplinire — și în fine o organizație respectabilă a capitalului svăbesc al băncilor din Bănat, prin care capitalul românesc din Ardeal

va fi ușor pus în stare de inferioritate dacă nu ne ocupăm cu ideea unei organizări raționale a capitalului nostru. Capitalul românesc din Ardeal și Bănat a fost slăbit în forța sa în timpul din urmă destul de considerabil prin impasul în care au ajuns 2 dintre cele mai mari bănci, cu o vechime și reputație respectabilă, ca „Victoria” din Arad și „Bihoreana” din Oradea-Mare, la cari s'au mai adăugat și greutățile financiare ale altora mai mici, ba la urmă a trebuit să se producă și falimentul Băncii Române din Satu-Mare.

Din cele 4 mai mari și vechi bănci din Ardeal și Bănat au rămas neclintite numai 2: „Albina” din Sibiu și „Timișiana” din Timișoara, cari reprezintă și actualmente forța capitalului românesc ardelean și bănățean. Pe lângă acestea mai avem în Cluj 2 institute mari financiare, cari după ce au rupt cu politica dăunătoare a trecutului, au pășit pe căile cele mai bune ale unei dezvoltări fructuoase. În fine avem o sumedenie de bănci mici provinciale, cari își urmează fie care căile lor de progres, dar cari prin fărâmițarea capitalului și având în vedere izolarea lor nu reprezintă decât o însemnată redușă locală. Toată atențiunea noastră trebuie să se îndrepte spre organizarea acestui capital izolat, pe care să-l concentrăm, putându-ne astfel crea o forță economică de primul rang, prin care să ne asigurăm egemonia financiară în Ardeal și Bănat.

Pentru a contrabalansa mișcarea de concentrare a capitalului minoritar din Ardeal și Banat trebuie ca băncile noastre mici din provincie să rupă cu politica lor infiltrată de un patriotism local rău plasat, să sacrifice chiar și unele interese familiare și să se alăture una la alta. Inițiativa pentru fuzionare, ce e drept, trebuie să pornească din sânul băncilor mari, dar și cele mici locale să-și dea seamă de gravitatea stărilor actuale și să nu se baricadeze pe lângă concepții dictate de interese familiare sau politice. Trebuie să-și dea seama aceste bănci, că fuziunea lor cu altele mai mari nu este numai un desiderat patriotic, ci și o necesitate economică, ba mai mult — ea este o chestie vitală pentru băncile mici din provincie. Anume, am arătat cu o altă ocazie, că speșele de regie, cari sunt în continuă creștere au ajuns la băncile mici la o limită foarte înaltă (la unele atinge deja 8%), așa că ele absoarbe o parte însemnată din beneficiu. Dacă aceasta continuă așa și pe mai departe, vor ajunge multe bănci mici din provincie în situație să lucreze numai pentru regie. Apoi să ne gândim și la împrejurarea, că viitoarea lege bancară — dacă se vor menține dispozițiile din anteproiect — va atinge mult băncile mici

în existența lor, forțându-le să fuzioneze una cu alta, sau să dispară de pe terenul economic. În fine să nu uităm să ne gândim și la perspectivele de viitor, ce vor avea micile bănci după o reformă monetară, când pozițiile din bilanțul multor bănci vor atinge cifre minimale, așa că multe institute financiare vor fi reduse la o însemnată inferioră de tot față de rostul, pentru care s'au creat.

Se vor afla mulți dintre cititorii acestor rânduri, cari vor afirma, că nu avem motiv de îngrijorare în ce privește egemonia și rolul capitalului românesc din Ardeal, deoarece avem la spatele noastre și sucursalele marilor bănci din capitală. Față de argumentele acestea ce s'ar aduce, fie-ne îngăduit să ripostăm, că aportul capitalului din vechiul Regat nici nu e așa de mare cum s'ar aștepta, și făcând abstracție dela un mic număr de bănci din capitală, sucursalele din Ardeal ale celorlalte bănci din capitală figurează mai mult ca pionerii unor partide politice. Mai departe trebuie să subliniem și faptul, că sucursalele băncilor mari din capitală, ca toate așa numitele bănci „de afaceri” (banques d'affaires) din străinătate se ocupă numai cu anumite afaceri de credit, ca cont curent și scont de portofoliu, cari operațiuni nu pot fi accesibile păturilor dela sate, deoarece nu pot fi ajutate decât numai prin credite de lungă durată. Sucursalele băncilor din capitală își recrutează clientela mai mult din comercianți și industriași, rareori și în mod restrâns agricultori, cărora nu le convine a lua imprumuturi cu scadențe scurte, cum obiceiuesc să lucreze aceste bănci. Astfel ele nu reprezintă pentru țărâniimea noastră nici o sursă de sprijin.

Deci să ne strângem rândurile, să ne adunăm și noi forțele risipite în toate unghiurile Ardealului și să organizăm capitalurile băncilor mici izolate, concentrându-le într'una sau mai multe institute financiare, cari să reprezinte o forță eminentă a capitalului românesc din Ardeal.

Institutele astfel întărite să se întindă asupra întregului Ardeal și Banat și să nu lase capitalul minoritar să-și acapareze cele mai bogate ținuturi românești, pentruca să nu ajungă țărâniimea românească tributara capitalului străin.

Dr. Traian Nichiciu

Poezia socială a poetului A. Cotruș este poezia-expresie, poezia-document a marilor frământări cari agită azi sufletul poporului român. Deaceia toți cărturarii să cumpere volumul MÂINE, ediția a II-a publicată de revista Societatea de mâine, ediție care se pune în vânzare în ziua de 5 Novembrie.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

— Citind revistele străine —

Austria și Germania

(Ed. Rossler Bibliothègue universelle et Revue de Genève, Oct.)

Chestiunea Anschlussului e după R. mult mai complicată decât cea renană. Trecând în revistă dificultățile întâmpinate de Austria în urma desmembrării monarhiei, el arată că intervenția salvatoare a Ligei Națiunilor n'a fost decât temporară. Refacerea financiară a avut loc, dar resursele de trai continuă să lipsească. Germania a profitat de această situație și s'a grăbit să răspundă apelurilor austriace.

De remarcă că războiul a modificat mentalitatea cercurilor oficiale austriace, care altădată nu voiau să admită intrarea Austriei în blocul german preferând să încurajeze ambițiunile fostei monarhii *habsburgice spre Orient* (Bismarck).

Germania micșorată își schimbă atitudinea, nesfiindu-se să treacă cu vederea art. 80 al tratatului dela Versailles în care se spune precis că ea: „va respecta independența Austriei în frontierele fixate de acest tratat”, bazându-se tocmai pe doctrina wilsoniană admisă de Aliați, care pe de altă parte proclamă solemn că popoarele au dreptul să dispună singure de soarta lor.

Toate partidele germane: socialiști, centristi și conservatori sunt partizane ale Anschlussului.

Campania viguroasă a presei, conciliabilele între diferiții bărbați politici ai celor două țări au făcut în scurt timp ca ideea Anschlussului să câștige nu numai pe vienezii, ci întreaga Austrie până în Tirol și Voralberg.

Manifestațiile organizate la Viena cu ocazia serbătorii centenarului lui Schubert, declarațiile lui *Loebe* președintele Reichului, a dlui *Marx* de două ori cancelar al Reichului cât și scrisoarea Mgr. *Seipel* publicată în „*Journal de Genève*”, indică voința unui popor.

Rosler se miră cu drept cuvânt, că în câmpul opus chestiunea Anschlussului n'a întâmpinat la început nici o reacție. Atât Italia, cât și Anglia s'au mulțumit să stea în rezervă. Singur Franța a protestat prin presa ei; „*Le Temps*” publicând un grav avertisment cancelarului austriac. *Anschlussul sub orice formă va fi realizat nu va întârzia să deslănțuie un nou război*, — a spus în esență oficiosul francez.

Ceeace dovedește că pericolul alipirei Austriei la Germania pentru pacea euro-

peană e evident. Germania absorbind Austria va fi mai puternică ca oricând. Și e greu de știut — adaugă R. — dacă odată tranșată chestiunea renană și cea a Anschlussului, Germania își va pune frâu dorințelor.

Alipirea germanilor din Boemia, rectificarea frontierelor din Silezia superioară, culoarul Danzingului, fără a socoti proiectele vaste de colonizare a Europei orientale, în urma deposedării Reichului de coloniile sale sunt atâtea ambiții, la care conducătorii Germaniei nu vor renunța.

Terminând articolul R. sfătuiește națiunile care țin la respectarea tratatelor să pornească o acțiune colectivă în această privință, spunându-și răspicat cuvântul și făcând în același timp viabilă republica austriacă prin continuarea sprijinului financiar și prin ușurarea schimburilor comerciale cu țările vecine ei.

Destinele comunismului în Cehoslovacia

(Georges Marot. *L'Europe centrale*. 20 Oct)

Două catastrofe, constând din prăbușirea unor construcții de case au avut darul să provoace emoție în populația orașului Praga, emoție care n'a rămas fără repercursiuni politice. Partidele de dreapta și stânga și-au aruncat unele asupra celorlalte răspunderea acestor grave incidente, iar comunistii au căutat să exploateze iritația legitimă a populației muncitoare, încercând manifestări tumultuoase prin care să provoace dezordine.

Partidul comunist cehoslovac a produs multă nemulțumire Moscovei prin imposibilitatea sa și profanarea cinică a doliului unui oraș n'a fost decât un motiv pentru a-și afirma existența. G. Marot arată învinuirile pe care Kominternul le aduce partidului comunist cehoslovac, care a suferit continue eșecuri la Praga. Partidul comunist cehoslovac n'are nimic revoluționar, fiindcă cehilor le repugnă metodele violente ale rușilor și pe de altă parte democrația cehoslovacă oferă un mediu foarte puțin propice bolșevismului militant. Acolo unde nimeni nu e oprimat sau sacrificat, revoluția își pierde drepturile sale.

Apoi partidul comunist cehoslovac are origini și tradiții care l'au pregătit rău, pentru rolul ce a voit să i-l imprime Moscova. Autorul atacă convingerile schimbătoare ale fondatorului și conducătoru-

lui de până mai eri al acestui partid *Smeral*, stabilit acum la Moscova, insistând asupra descompunerii comunismului cehoslovac, care în viitoarele alegeri nu va mai putea să-și menție cei 40 de deputați, sufragiile scoborând mult sub cifra actuală de un milion. Și odată mai mult reproșurile adresate de Internaționala III-a partidului comunist cehoslovac nu-și vor avea efectul dorit de bolșevici.

Tolstoi și revoluțiunile ruse

(Revue de France, 15 Oct.)

Cunoscutul publicist francez, Reonly pleacă în acest articol dela eroarea ce se face socotindu-se că în orice revoluție, factorul cel mai important îl constituie masele revoluționare. După R. elementul esențial nu e revoluționarul, ci adversarul atacat, adică nu cel ce atacă, ci cel ce se apără. Rusia dela 1905—1917 a cunoscut trei revoluții, cea din 1905—1906, cea din Martie 1917 care a înlăturat regimul țarist și cea din Octombrie același an, care a adus pe bolșevici la cârmă.

Ocupându-se de toate aceste revoluții, la care a fost martor ocular. Reonly arată că geneza lor se datorește unui ansamblu de idei, teorii, credințe și sentimente care s'au manifestat în Rusia chiar dela începutul secolului al XX-lea, pătrunzind în toate clasele societății. Aceste teorii au atins nu numai raporturile dintre cetățeni între ei și a cetățenilor față de stat, dar chiar morala, dreptul, bogăția, viața socială, juridică și economică a națiunii. Ele își au originea în mare parte în opera lui Tolstoi, singuraticul dela Iasnaia Poliana având același rol în revoluțiile ruse, ca și Rousseau în revoluția franceză. Scrierile diferite ale lui Tolstoi cu filosofia vieții, concepția politică și morală, ce se degaja din ele au avut darul să subjuge pe compatrioții săi. Două sunt în special ideile care domină doctrina tolstoiană: *fatalismul istoriei și neresistența la rău*. Cea dintâi e afirmată de nenumărate ori în celebrul roman „*Război și Pace*” în care T. s'a sforțat să arate că oamenii oricât de mari ar fi, nu exercită nici o influență asupra evenimentelor. Reonly observând cursul mișcărilor revoluționare din Rusia, combate aceste teorii, arătând că eu totul alta ar fi putut fi soarta Rusiei actuale, dacă țarul Nicolae II-lea n'ar fi fost un om slab, suferind de cunoscuta impotență a rușilor de a trece dela idee la act. Aceiași imputare i-o aduce și lui *Kerensky*, care reprezintă după R. în materie politică și socială, urmarea firească a ideilor predicate de Tolstoi. Triumful lui Lenin se datorește numai slăbiciunii lui *Kerensky*, acesta din urmă rămânând în fața istoriei marele vinovat al instaurării dictaturei bolșevice.

Comestor

BĂI

cu renume mondial și localități
de recreație

**Pensiuni, internate, cămine
pentru fete și băieți.**

Prețul întregii pensiuni pentru copii 140, pentru adulți 150 franci elvețieni, preț valabil pt. 4 stațiuni balneare pe lângă un sejur de o săptămână. Preferințe pentru 1000 de familii. Prospecte. (Porto pentru răs-puns).

**Biroul de pensiuni Pestalozzi
(Fédération Internationale des
Pensionats Européens)**

Budapest, V., Alkotmány-utca
4. sz. I. (Telephon: Teréz
242-36.)

Kurorte und Erholungsheime:

In Ungaria: Budapest, Siófok. In Elveția: Genf*, Lausanne*, Neuchâtel*, Luzern, Montreux*, Zürich*, Lugano, St. Moritz. In Franța: Paris*, Deauville, Trouville, Biarritz, Aix-les-Bains, Grenoble*, Evian (Genfer-See), Chamonix. In Riviera franceză: St. Raphael, Cannes, Nizza*, Juanles-Pins, Monte-Carlo, Menton. In Anglia: London*, Cambridge*, Brighton, Folkstone. In Italia: San-Remo*, Nervi, Venedig, Bordighera, Abbazia, Riccione, Rom*, Neapel*, Palermo, Meran. In Austria: Wien*, Zell-am-Zee, Linz, Innsbruck*, Salzburg*. In Germania: Berlin*. In Belgia: Ostende. In Africa: Algir, Tunis.

* In localitățile cu steluță sunt internate permanente, căminuri pentru fete (și pentru adulți) deschise anul întreg. Celelalte pensiuni în stațiunile balneare sunt deschise numai în Iulie, August și Septembrie. (Avantajii pentru călătorii în grup (25—50%). Vagoane speciale Pullmann. Prețurile în decursul anului școlar (dela 15 Septembrie) 110 fr. elvețieni lunar.

„SCHMOLLPASTA“
S. A. BRAȘOV

Fabrică de Cremă de ghete
Premiată la 30 de expoziții

Adresa abonatului:

Cassa de Păstrare și Banca de Credit din Cluj Soc. An.

Cluj, Piața Unirii No. 7.

**Capital social:
85 milioane lei**

SUCURSALE:

DEJ, SÂNSMĂRTIN,
ALBA-IULIA, TG.-
MUREȘ, ORADEA.

Face toate operațiunile bancare în modul cel mai avantajos

Bancă autorizată pentru
valute. - Antrepozit
lângă calea ferată.

INSTITUTE AFILIATE:

Cassa de Păstrare din Turda-Arieș în Turda; Banca Economică și Cassa de Păstrare din jud. Alba, Alud; Banca Poporală S. A. în Huedin; Banca de Credit din Gherla S. A. în Gherla; Cassa de Păstrare din județul Odorhețu Soc. Anon. în Odorhețu; Cassa de Păstrare și Credit din Gheorghiu și jur Societate Anonimă în Reghinul-Săsesc.

INSTITUT COZMETICAL

(CABINET DE INFRUMUȘETARE)

TIMIȘOARA,

I. Str. Prinț Eugen de Savoia 6, etajul 2.

**CUBIC ETELCA,
SPECIALISTĂ**

Diathermia. (Manipularea cu val electric). Lampă Quarț (raze ultraviolete). Medtofor.

Electroterapie. Înlăturarea sbâ ciurilor și tuturor semnelor bătrânețel.

Cultivarea feței: coșuri, pete de ficaiți, crețe, negi, bubite și pori. Înlăturare cu aparate electrice. Masajul feței cu mâna și cu aparate.

Înlăturarea perilor neplăcuți temporari și complect cu sistemul cel mai nou, cu diathermia. Îngrijirea părului. Văpștea părului și pielea capului.

Îngrijirea brațelor anchilozale, a feței și nasului roșu. Cura de cojire, etc.

Cura de slăbire generală și locală; și anume a bărbet, cefei, glesnelor și altor părți a corpului.

Produsele cosmetice de frumusețare, cari conțin materia vindecătoare folosesc sigur și rapid, le elaborez în regie proprie.
CONSULTAȚII: 9-6 OARE.

Mare senzație literară:

Luni 5 Noembrie
se pune în vânzare volumul de poezii sociale

M * Â * I * N * E

de cunoscutul poet ardelean

A. COTRUȘ.

De vânzare la toate
librăriile.

Un exemplar: Lei 60.

Ediția a II-a bogată
întregită a apărut în ediția
revistei „SOCIETATEA
DE MÂINE“

Să nu rămână nimeni fără
acest volum de versuri,
care talmăcește superb su-
fletul poporului român în
clipa de față.